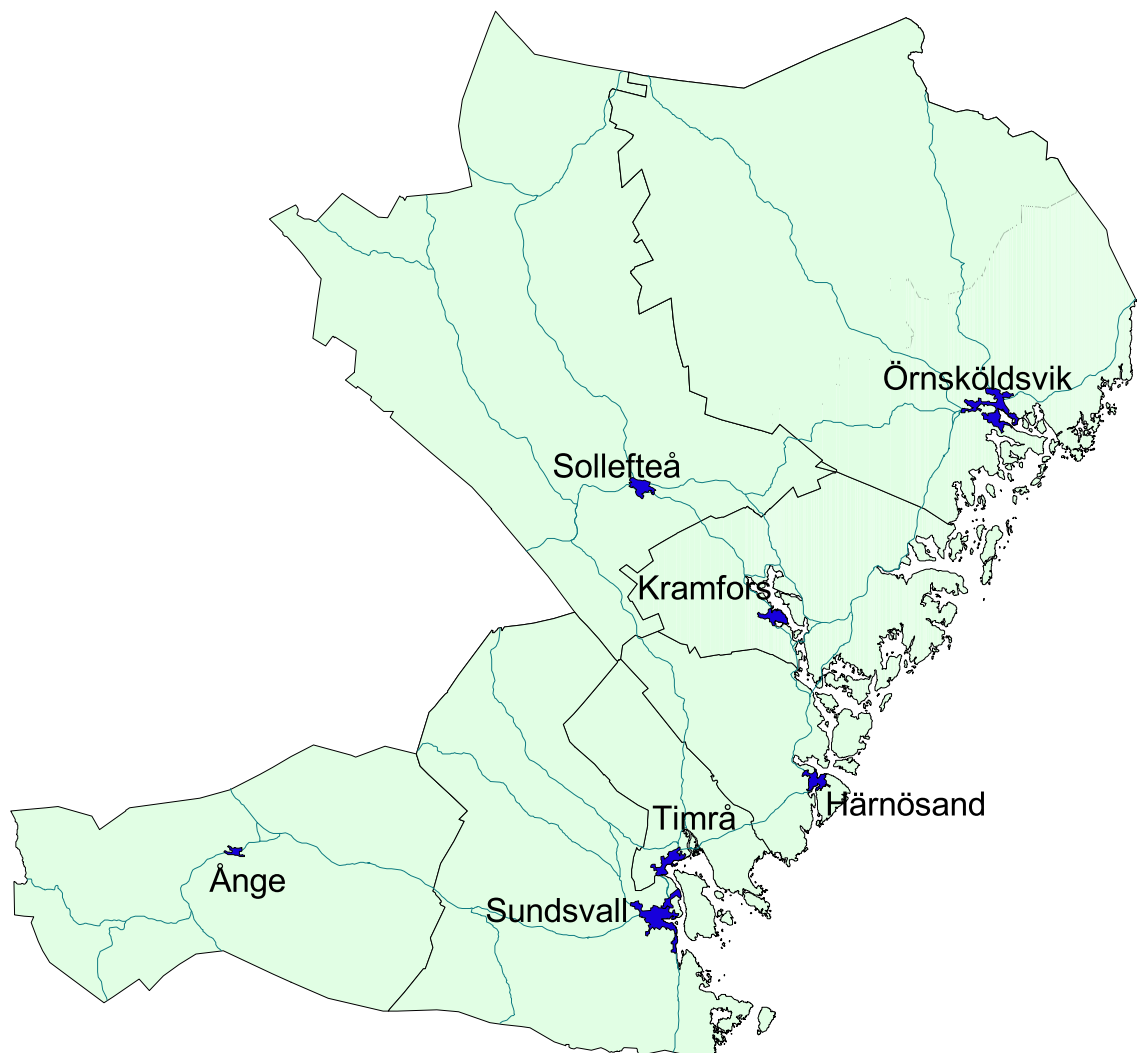

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar
En undersökning under 2005

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	2
Beskrivning av undersökningen i Västernorrlands län	3
Sammanfattning i punktform	4
Korta fakta från undersökningen	5
Bakgrund	6
Beskrivning av nyföretagarprojektet	8
Om nyföretagandet och företagande i länet	9
Resultat av undersökningen 2005	10
Slutsatser och reflektioner	13
Diagram	17

FÖRORD

Näringslivsklimatet bestäms i hög grad av samhällets/medborgarnas värderingar avspeglade i attityder till och regelverk kring företagande. Västernorrland, med sitt industriarv, stor offentlig sektor och traditionellt genusklimat, som ytterst leder till människors förväntningar på en fungerande marknad för lönearbete, hamnar i regel lågt på ranglistorna vid undersökningar av näringslivsklimatet. För tillväxt i mening av ökad sysselsättning krävs ett fortlöpande tillskott av nya företag. Insatser har de senaste decennierna gjorts för att bidra till ökat nyföretagande men mycket återstår för att förbättra attityder till företagandet.

Redan 1996 togs ett nyföretagarprogram fram i Västernorrland, i partnerskap mellan regionala och lokala aktörer. Syftet med programmet var just att förändra attityder till företagande i en positiv riktning och att stimulera nyföretagandet genom att i samverkan kraftsamla lokalt och regionalt. Att arbeta med att stimulera nyföretagande och småföretagande är ett arbete som kräver uthållighet och långsiktighet av beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå. Projekten i Västernorrlands län har betraktats ur detta perspektiv.

Ambitionen och det övergripande målet var att få igång en process och ett samarbete såväl lokalt som regionalt för att stimulera entreprenörskap. Arbetet har fortlöpande utvärderats för att få en uppfattning om entreprenörsandan utvecklats i en positiv riktning.

Den första undersökningen gjordes redan 1997, dvs. i samband med att arbetet i länet påbörjades. Den andra undersökningen gjordes 1999, den tredje 2001 och den fjärde 2003. Denna undersökning är den femte i Västernorrland och resultatet jämförs med de tidigare genomförda undersökningarna.

I stort har samma frågor ställts vid varje undersökningsomgång. Några frågor har tagits bort och några andra frågor har lagts till. Därför jämförs årets resultat med resultaten från de tidigare undersökningarna när motsvarande frågor har ställts. För vissa frågor är det redan 1997 medan andra frågor ställdes så sent som 2003, första gången.

Föreliggande rapport har tagits fram som del av ett av Mål 1 Södra Skogslänsregionen (ERUF) och länsstyrelsen medfinansierat projekt Företagsamhet i Västernorrland med ALMI Företagspartner som projektägare.

Härnösand 2005 10 24

Ingrid Viklands
Länsstyrelsen Västernorrlands län

Beskrivning av undersökning i Västernorrlands län

Maj 2005

Population

Personer bosatta i Västernorrlands län i åldern 18 till 55 år.

Urval

Ett stratifierat slumpmässigt urval (OSU) drogs ur befolkningsregistret. Urvalet utformades med syfte att uppnå cirka 150 genomförda intervjuer i vardera Ånge, Timrå, Hudiksvall, Kramfors och Sollefteå, cirka 250 intervjuer i Örnsköldsvik samt cirka 350 intervjuer i Sundsvall.

Datainsamlingsmetod

Undersökningen genomfördes som en telefonundersökning. Alla intervjuer gjordes från SKOP:s intervjucentraler i Stockholm.

Datainsamlingsperiod

Intervjuerna gjordes under perioden 12 till 29 maj 2005.

Svarsfrekvens och bortfall

Det i tele-SKOP använda urvalsförfarandet innebär att en namngiven person har valts och de kan inte ersättas av någon annan person. Brutto urvalet bestod av 2.630 personer. Till 686 var det omöjligt att finna korrekta telefonnummer. Ytterligare 90 personer fick uteslutas ur undersökningen därför att de vistades utomlands under en längre tid, hade flyttat från Västernorrlands län, var alltför sjuka för att delta i undersökningen, inte hörde tillräckligt bra, hade avlidit eller inte kunde svenska. Det gav ett nettourval om 1.854 personer.

Totalt har intervjuer genomförts med 1.381 personer, vilket motsvarar 75 procent av nettourvalet. Bortfallet uppgår till 25 procent och består dels av 218 personer med vilka det var omöjligt att få kontakt under datainsamlingsperioden, dels av 255 personer som inte ville medverka i undersökningen.

Viktning

Resultaten har viktats (poststratifierats) med avseende på kommun, kön och ålder så att varje delgrupp har den inverkan på totalresultatet som motsvarar dess andel av befolkningen mellan 18 och 55 år i Västernorrlands län.

Sammanfattning i punktform

- Undersökningen är den femte utvärderingen av projekt i Västernorrland som syftar till att stimulera nyföretagande, entreprenörskap och förbättrade attityder till företagande. Undersökningen har gjorts under maj månad 2005.
- De tidigare undersökningarna är gjorda 1997, 1999, 2001 samt 2003. De två första hade rubriken "I huvudet på en klyktattare" och den tredje och fjärde "Entreprenörskandan i Västernorrlands län".
- Målgruppen för attitydundersökningen är den arbetsföra befolkningen 18 – 55 år i länet. Totalt har 1381 invånare besvarat enkäten.
- Det entreprenöriella klimatet i länet och Entreprenörsvärdeindex (EVI) dvs. de kulturella förutsättningarna för entreprenörskap har förbättrats sedan 1997. I förhållande till 1997 har EVI ökat med 7.5 procent i länet.
- Företagarpotentialen, de som tror sig ha startat ett företag inom en treårsperiod, har ökat från fyra procent 1997 till fem procent 2005 (exkl. de som redan är företagare).
- Av företagarna har 62% svarat att de gärna vill växa. I förhållande till den senast föregående undersökningen 2003 är det fem procentenheter fler.
- Av svarspersonerna i undersökningen skulle 40% om de fritt fick välja, försörja sig som företagare på hel- eller deltid i stället för som arbetstagare. De som också gärna ser att deras barn väljer den försörjningsformen uppgår till 43% vilket är 12 respektive 9 procentenheter fler jämfört med undersökningarna 2003 och 2001.
- Uppfattningen om företagarklimatet har inte förändrats nämnvärt mellan 2003 och 2005

Korta fakta från undersökningen

Om nyföretagarprojektet

I Västernorrlands län har ett nyföretagarprogram tagits fram i partnerskap med regionala och lokala aktörer. Syftet med programmet har varit att förändra attityderna till företagande i en positiv riktning och att stimulera nyföretagandet genom att i samverkan kraftsamla lokalt och regionalt. Förankringsarbetet för projektet påbörjades 1996 och det första projektet startades 1997 för att avslutas vid halvårsskiftet 2000.

Ett nytt projekt startades 2000 och var att betrakta som en fortsättning av tidigare nyföretagarprojekt. Ansatsen för det nya projektet var att fungera som ett stöd till kommunernas egna arbete med att stimulera entreprenörskap i ett vidare perspektiv. Projektet avslutades vid årsskiftet 2003/2004 och fortsatte återigen i ett nytt projekt i ALMI Västernorrlands regi. ALMI:s projekt avslutas halvårsskiftet 2006.

Om attityder och värderingar

Det entreprenöriella klimatet i länet har förbättrats. De skillnader som vi kan se när vi jämför resultaten från 1997, 1999, 2001 och från undersökningen 2003 är att klimatet successivt har förbättrats.

Om företagarpotentialen

Svarspersonerna 2005 kan i större omfattning än vid undersökningstillfället 1997 tänka sig att vara företagare inom en treårsperiod, nämligen med en ökning med 5 procentenheter jämfört med 4 procentenheters ökning 1997.

Om svarspersonerna 2005

Målgruppen för attitydundersökningen är den arbetsföra befolkningen 18 – 55 år i länet. Totalt har 1381 invånare besvarat enkäten. 16% bor i inlandet, 52% är män och fördelning mellan åldersgrupperna är 18-25 år (18%), 26-35 år (24%), 36-45 år (28%) och 46-55 år (30%).

Bakgrund

Den regionala problembilden

Västernorrlands industriella historia från mitten av 1800-talet har i huvudsak baserats på tillgången till skogsråvara och energin i länets älvar och mindre vattendrag. Perioder av industriell expansion, som regel finansierad med externt och internationellt kapital, har varit förutsättningar för att industriellt utveckla råvaran till industriprodukter och därmed givit en plattform för tillväxt såväl ekonomiskt som sysselsättningsmässigt.

Någon stark entreprenöriell kultur i länet har inte växt fram eftersom arbetstillfällena och därmed försörjning har kunnat tillhandahållas av de med tiden allt större råvarubearbetande företagen. Den globala ekonomin, vilken länet och länets företag i dag är en integrerad del av, förutsätter strukturrationaliseringar och därmed som regel färre anställda. Även om företagens tillväxt är god innebär inte det med nödvändighet att sysselsättningen ökar.

Den offentliga arbetsmarknaden är större än genomsnittet för landet och beroendet av den offentliga sektorn är särskilt stort i en av kustkommunerna och i inlandet. Den långvariga befolkningsminskningen påverkar möjligheterna för tillväxt inom den offentliga sektorn.

Västernorrland har historiskt sett haft en lägre andel nystartade företag än riket men denna bild har avsevärt förbättrats under senare år. Vi står dock inför samma problem, som hela riket gör, generationsväxling i näringslivet, med en stor andel småföretagare som kommer att pensionera sig under de närmaste åren.

Andelen ungdomar och kvinnor som startar företag ligger idag på ungefär samma nivå som för riket i snitt.

Det är i allt större utsträckning i nya och små företag, snarare än i stora, som nya arbetstillfällen uppstår

Regioner med många småföretag genererar fler nya företag och länder som uppvisar en större ökning av entreprenörsverksamheten tenderar att uppvisa större följande minskningar av arbetslösheten. Entreprenörskap kan även bidra till att främja social och ekonomisk sammanhållning i regioner som släpar efter utvecklingsmässigt, till att stimulera ekonomisk verksamhet och skapande av arbetstillfällen eller till att integrera arbetslösa eller mindre gynnade människor i arbetslivet. För några, som inte kan finna ett vanligt arbete som de är nöjda med, kan valet att bli entreprenör helt eller delvis böttna i ekonomiskt nödtvång. Entreprenörskap kan ge dem utsikter att skapa sig en bättre ställning.

I Sverige har vi relativt sett få entreprenörer

Det finns en mängd undersökningar vilka alla entydigt visar att Sverige relativt sett har få individer som håller på att starta företag. Samtidigt finns det ett stort intresse hos individer att vilja starta företag. Enligt Europabarometerundersökningen föredrar européer att vara anställda framför att vara egenföretagare. Jämfört med EU-genomsnittet på 45 procent skulle så många som 67 procent av medborgarna i Förenta staterna föredra att vara egenföretagare. I Västernorrland var motsvarande resultat 35 procent (Källa: Entreprenörsandan i Västernorrland, 2003)

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) är den mest omfattande internationella studien av entreprenöriella aktiviteter. Den visar att drygt 4 procent av den vuxna befolkningen i Sverige är involverad i entreprenöriella aktiviteter. Siffran för Förenta staterna är 11,9 procent, Finland 6,9 procent och Norge 7,5.

Även i jämförelse med 30 andra länder hamnar Sverige i de lägre regionerna på skalan, enligt den senaste GEM-mätningen. En förklaring till den låga entreprenöriella aktiviteten är att vi saknar positiva förebilder. (Källa: Global Entrepreneurship Monitor, 2004)

Entreprenörskap bör främjas allmänt

Entreprenörskap bör främjas allmänt, med särskilt fokus på kvinnor och andra underrepresenterade grupper. Andelen kvinnor som är egenföretagare sträcker sig från 16 procent i Irland till 40 procent i Portugal. I Västernorrland är 30 procent kvinnor bland de som startar nya företag (2004 års siffror).

Etniska minoriteter visar prov på gott entreprenörssinne och ännu större förmåga. Befintliga stödtjänster för företag förefaller motsvara deras speciella behov mindre bra. I Västernorrland var andelen nystartare med invandrabakgrund 11 procent, år 2004.

Generationsskifte och affärsöverlåtelser

Ungefär 40 % av alla småföretagare i Sverige är över 50 år och ca 20 % är över 55 år. I genomsnitt överlåter företagaren sitt företag vid 60 år. Situationen i Västernorrland överstämmer med den för riket. Sammantaget innebär det att antalet företag som skall överlåtas kommer att öka under de närmaste åren. Trenden har redan börjat visa sig och dessutom skall man ofta planera en överlåtelse under en längre tid.

Utbildningens roll

Utbildningen bör bidra till att uppmuntra företagande genom att främja rätt tänkesätt, medvetenhet om karriärmöjligheter som entreprenör samt färdigheter. Skolan dominerar fortfarande av att skola in eleverna i löntagarroller, istället för att stimulera entreprenörsandan. Löntagarmentaliteten är ett hinder mot entreprenörskap och företagssamhet. Det är viktigt hur lärarna arbetar. Att de fungerar som förebilder för eleverna och pedagogiken är avgörande.

Det är viktigt att få till en tydligare koppling mellan skola, samhälle och näringsliv, att utbildningen utgår från det verkliga livet. Utbildningen kan stödja utvecklandet av den medvetenhet och de färdigheter som behövs för att utveckla det tänkesätt och de färdigheter som krävs för företagande, genom att utbildning i entreprenörskap blir en del av skolans läroplan, få entreprenörer till klassrummen, lärlingskap för studerande som ger möjligheter att arbeta med erfarna entreprenörer och mer entreprenörsutbildning vid universitet. Inom lärarutbildningen bör lärarna få insikt och kunskap om de färdigheter och den inställning som krävs för företagande, men även om hur de kan tillämpa denna erfarenhet i undervisningen om företagsamhet i sina skolor.

Tillväxtavtalet 1999

Tillväxtavtalet för Västernorrlands län 1999 baserades på de arbeten som redan inlett och där lades bl a vikt vid att företagsamhet måste stimuleras från dagis, genom hela skolgången och vidare i vuxenvärlden. Andra syften i tillväxtavtalet var att bedriva utvecklingsarbete kring företagsamhet i utbildningar från förskola/grundskola till högskola för att stimulera entreprenörskap och företagsamhet. I Tillväxtavtalet betonades att effekterna av arbetet måste ses med ett långsiktigt perspektiv och att det är viktigt med en uthållig och långsiktig finansiering.

I innehållet märks:

- En-ingångs-plats i varje kommun. En mötesplats där nyföretagare kan få hjälp med att utveckla sin affärsidé samt möta andra företagare. Alla aktörer som arbetar med näringslivsutveckling är samlade under ett tak.
- Nätverk skola-näringsliv. För ömsesidiga kontakter och att tidigt ge skolan insikter om företagandets villkor.
- Lärarfortbildning i avseende företagsamhet/entreprenörskap.
- Företagsamhet i skolan.

Ambitionerna utvecklades i Tillväxtavtalet 2004-2007 inom Åtgärden 1.2 Nyföretagande, entreprenörskap och offensivt näringslivsklimat.

Där beskrivs aktiviteter som ska verka för ett utvecklat entreprenörskap i vid mening.

Dvs;

- bedriva och utveckla arbetet kring företagsamhet, för att stimulera entreprenörskap och företagsamhet i alla utbildningar, från förskola/grundskola till och med högskola,
- påverka attityder till företagande i en positiv riktning samt
- samordna de aktörer och de aktiviteter, lokalt och regionalt, som arbetar med att utveckla företagande och entreprenörskap.

Vision 2005 med perspektiv mot 2010

I länets Vision 2005 med perspektiv mot år 2010 poängteras behovet av att stimulera de egna initiativen, entreprenörskap och småskaligt företagande samt en satsning och fokusering på utvecklingsbara kluster.

Beskrivning av nyföretagarprojektet

Mellan åren 1989 och 1996 minskades länets arbetstillfällen med 17,8 %. Ett stort arbete inleddes i Västernorrland för att öka tillväxten. Ett av dessa arbeten var ett nyföretagarprogram som togs fram i partnerskap med regionala och lokala aktörer och som startade 1997. Syftet med programmet var just att förändra attityder till företagande i en positiv riktning och att stimulera nyföretagandet genom att i samverkan kraftsamla lokalt och regionalt. Att arbeta med att stimulera nyföretagande och företagsamhet är ett arbete som kräver uthållighet och långsiktighet av beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå. Projekten i Västernorrlands län har betraktats ur detta perspektiv. Målet för samarbetet inom detta område var att skapa förutsättningar för ett uthålligt och differentierat näringsliv genom att samarbeta regionalt och lokalt, dvs från regionen stödjade kommunerna i deras arbete med att stimulera entreprenörskap i ett vidare perspektiv. Med detta menas att stimulera företagsamhet hos våra barn och ungdomar, nyföretagande och företagsutveckling. Samordnade och kontaktskapande aktiviteter har genomförts, erfarenhetsutbyte, mm i samverkan med de kommunala aktörerna och regionala aktörerna. Samarbete har också gjorts med andra regioner såväl nationellt som internationellt (NUTEK m fl.)

Ambitionen och det övergripande målet var att få igång en process och ett samarbete såväl lokalt som regionalt för att stimulera entreprenörskap. Arbetet har fortlöpande utvärderats för att få en uppfattning om entreprenörsandan utvecklats i en positiv riktning.

Den första undersökningen gjordes redan 1997, dvs i samband med att arbetet i länet påbörjades. Sedan har den upprepats vartannat år för att kunna följa utvecklingen och förändringen i länet.

Det primära målet med verksamheten har varit att få fler nya företag och nya företagare i länet och ett annat mål är att bidra till en positiv förändring av attityderna till företagande. De företag som etableras skall stimuleras till att bli livskraftiga. Affärsidéerna skall utvecklas för att man skall få högre lönsamhet i varje idé och snabbare tillväxt i företagen.

Det lokala perspektivet och förutsättningarna har varit utgångspunkt i detta arbete liksom tillvaratagandet av människors kreativitet och entreprenörsförmåga.

Samtliga kommuner i länet har tagit fram egna program och projekt för att stimulera entreprenörskap och nyföretagande. De kommunala projekten har varit och är finansierade med egna kommunala medel samt medel från länsstyrelsen, arbetsförmedlingen, EG:s strukturfonder, mål 1 och ALMI Företagspartner Västernorrland.

De regionala projekten i länet har, som ovan beskrivits, syftat till att stödja de kommunala insatserna, för att stimulera nyföretagande och entreprenörskap i ett vidare perspektiv, dvs stimulera företagsamhet hos våra barn och ungdomar, stimulera nyföretagande och företagsutveckling. Projekten har varit finansierade av länsstyrelsen, länsarbetsnämnden, NUTEK, ALMI Företagspartner Västernorrland samt EG:s regionala fond, mål 1.

Vidare har syftet varit att befrämja samarbetsformationerna lokalt och regionalt samt initiera nya projekt och arbetsmetoder för att öka nyföretagandet och förbättra entreprenörsandan i länet. Projekten har också verkat för ökad internationalisering av de lokala verksamheterna samt följt upp och utvärderat aktiviteterna.

Om nyföretagandet och företagande i länet

Nyföretagande kan mätas på olika sätt.

- Antal nyregistrerade företag hos Bolagsverket (BV)
- Antal nyregistrerade F.skatt-, F/A skattsedlar hos Skatteverket (SV)
- Antal nyaktiverade företag hos PRV och SV, dvs inkluderar de som har varit vilande och som momsregistrerar sig igen.
- Antal nya företag uppgifter från SCB/ITPS, exkluderar ombildningar, jord- och skogsföretag samt hästnäringen.
- Antal nya företag enligt Svenskt Näringslivs bedömningar.
- Antal nya företag enligt Jobs & Societys bedömningar, exkluderar ekonomiska föreningar.

Som vi kan se ovan är definition av nyföretagare komplex. Nyföretagande kan betraktas som enbart helt nystartade företag eller företag som återupptagits efter att ha varit vilande i minst två år. Nyföretagande kan även inkludera de företag som nyregistrerats eller nyaktiverats pga ägarbyte, ändring av företagsform eller företagsombildning. Den statistik som presenteras i olika sammanhang grundar sig på BV:s statistik, dvs de företag som registreras hos BV. Västernorrland har, enligt denna statistik, under flera år haft ett lägre nyföretagande än rikssnittet, dock kan vi se en positiv utveckling under 2000-talet.

De som enbart väljer att registrera en F- eller F/A skattsedel kommer inte med i denna statistik. Det vi har varit intresserade av att undersöka är om intresset, för att försörja sig som företagare, har ökat under de år som projektet har verkat. Därför har vi jämfört hur många personer som har registrerat en skattsedel med hur många som registrerat sitt företag hos BV. Vid denna jämförelse mellan de som registrerar sig hos BV och antal nya F- och F/A skattsedlar finner något mer än 40% fler nya företagare i länet. I riket är skillnaden enbart något mer än 20%

Vi drar den slutsatsen att det är mer vanligt i vårt län att välja bort en registrering hos BV eftersom den inte heller är nödvändig eller ett krav för att få bedriva näringsverksamhet. Skattekontoren informerar dessutom om detta. Därför är det detta sätt vi använder när vi mäter nyföretagandet i länet, vi kompletterar BV:s uppgifter med de från skattemyndigheten. Då får vi fram att vi har fått runt 1500 nya företagare om året och att kvinnorna utgör ca 30% av de nystartade företagen, 11% har invandrarbakgrund och runt en femtedel är under 30 år.

Överlevnadsgraden bland länets nystartade företag är något bättre än den för riket. Andelen företag som startades år 1999 och fanns kvar år 2002 är för länet 60 procent jämfört med rikets 59 procent. 40 procent av de företagare, som startade 1999 i länet, har svarat att de vill växa jämfört med 45 procent i hela riket (ITPS 2005).

Resultat av undersökningen 2005

Huvudsaklig sysselsättning

De flesta av svarspersonerna har svarat att de yrkesarbetar och så var också fallet vid de tidigare undersökningstillfällena.

5% har svarat att de är arbetslösa och det är en andel som har ökat något jämfört med 2001 och 2003.

6% har svarat att de är företagare och 11% studerar. (Diagram nr 1)

De som tror att de är företagare om tre år (företagarpotentialen)

Svarspersonerna har också fått svara på vad de tror att de gör om tre år och då finner vi en ökning med 5 procentenheter, på alternativet egen företagare, jämfört med hur stor andel som har svarat att de är företagare idag, nämligen 6%. Företagarpotentialen har specialgranskats och 39 % är kvinnor och 61% är män.

Vi kan också avläsa variationer mellan kommunerna. Från 2 procentenheters ökning i Härnösand till 8 procentenheter i Sollefteå.

Jämfört med 1997 finner vi en större företagarpotential detta år och är det enbart i Kramfors och i Örnsköldsvik som uppvisar en minskning.

Ungdomar (18 – 25 åringarna) är den grupp som ökat mest mellan åren 1997 och 2005.

(Diagram nr 2- Diagram nr 3).

5% av de som tror att de är företagare om tre år är arbetslösa idag och det är ett värde som har sjunkit vid varje undersökningstillfälle sedan 1997, för att öka lite detta år.

(Diagram nr 4).

Nära förebilder

De allra flesta som är företagare har nära förebilder. De som tror att de är företagare inom en treårsperiod och de som är företagare, har procentuellt fler nära förebilder i sin omgivning jämfört med de som inte har några företagarambitioner. Den grupp av svarspersonerna i länet som har svarat att de inte har några nära förebilder i sin närmaste omgivning domineras av de som saknar arbete. Männerna har i något större utsträckning nära förebilder jämfört med kvinnorna. Samma resultat har varit konstant genom åren.

Var söker de hjälp

Svarspersonerna skulle i första hand vända sig till arbetsförmedlingen om de funderade på att starta företag. Vänner och släktingar kommer på god andra plats.

Jämfört med resultatet 1999 har arbetsförmedlingen blivit mer vanligt som förstahandsval att ta hjälp av, medan bankerna har blivit mindre vanliga att gå till i första hand.

Arbetsförmedlingen är mest känd i Timrå, Härnösand och Kramfors medan kommunens näringslivskontor är mest känt i Ånge, Sollefteå och Kramfors.

Uppdelat på vad de gör idag, så är det de som studerar och de som saknar arbete som söker upp arbetsförmedlingen. Banken är den organisation som de, som har en anställning, tänker på i första hand. De yrkesarbetande är den grupp som nyttjar kommunens näringslivskontor mer än de andra grupperna men de nyttjar även arbetsförmedlingen i stor utsträckning. Företagarna nyttjar sitt nätverk och kommunens näringslivskontor i första hand och även revisorn i större utsträckning än de andra grupperna gör.

Såväl männen som kvinnorna vänder sig i första hand till arbetsförmedlingen.

(Diagram nr 5– Diagram nr 6).

Fritt val av försörjningssätt

Vi har också frågat hur de skulle vilja försörja sig om de fritt fick välja och hur de skulle vilja att deras barn skall försörja sig. Här svarar 40% att de skulle vilja försörja sig som hel- eller deltidsföretagare. Detta är en ökning jämfört med 2001 då det var 35% som valde det alternativet.

Männen väljer detta försörjningssätt i större utsträckning än vad kvinnorna gör. Jämfört med resultaten från 2001 ser vi en ökning bland de arbetslösa med 8 procentenheter och för gruppen 46-55-åringar med 7 procentenheters ökning. Kvinnorna har också en större ökning jämfört med männen mellan åren 2001 och 2005, 5 procentenheter jämfört med 3 procentenheter.

Bland kommunerna är det Sundsvall och Sollefteå som ligger i topp med över 40%, medan Kramfors är enda kommunen där den fria företagareviljan ökat jämfört med 2001.

Totalt i länet svarar 43% att de gärna ser sina barn försörja sig som företagare, det är en ökning med 9 procentenheter sedan 2001 och med 12 procentenheter sedan 2003. I Timrå, Sundsvall och Sollefteå svarar svarspersonerna i större utsträckning ja på denna fråga än i de andra kommunerna.

(Diagram nr 7 – Diagram nr 10)

De som fritt skulle välja att försörja sig som företagare och de som gärna ser att deras barn väljer företagande som försörjningssätt, har bättre tillgång till nära förebilder, än de som väljer anställning som försörjningssätt för sig själva och sina barn.

Företagarna som grupp

Av de som har svarat är 6 % företagare idag. Av denna grupp var 41 % kvinnor och det är större andel än vid de tidigare genomförda undersökningarna. 1999 var det 35% kvinnor, 2001 var 25% kvinnor och 2003 var 28% kvinnor.

Lika många män som kvinnor bedriver sina företag på deltid, nämligen 7%.

Tillväxtviljan är något högre 2005 med 62 procent, jämfört 2003 då 57 procent visade på tillväxtvilja. Kvinnorna är mer intresserade av att deras företag skall växa jämfört männen och det är i Timrå som vi finner den största tillväxtviljan. En ökning jämfört med 2003 finner vi förutom i Timrå också i Ånge, Kramfors och Sollefteå.

(Diagram nr 11)

Kunskap om var kommun- och länsmedborgarna kan vända sig för att få hjälp

Mer än hälften av svarspersonerna känner till projekt för att hjälpa de som vill starta företag och för att stimulera företagande. Den största kännedomen finns i Örn-sköldsvik och Ånge med 73% resp. 70%. Det är också i dessa två kommuner som vi finner den kraftigaste ökningen, jämfört med 1997, av andelen som känner till projekt. Kvinnorna har större kännedom om projekt jämfört med männen, 60 % jämfört med 56%. De som är företagare idag och de som har företagarambitioner inom en treårs-period är de som har den största kännedomen om projekt, 69% samt de som gärna väljer företagande som försörjningssätt 61% ligger i topp medan 18-25-åringarna och de som studerar har den sämsta kännedomen.

(Diagram nr 12 –Diagram nr 13).

Uppfattning om svårigheten att driva ett företag i den egna kommunen

Två frågeställningar rör detta frågeområde. Den ena är uppfattningen om det är lätt eller svårt att driva ett företag i den egna kommunen och den andra är uppfattningen om hur det är i jämförelse med andra kommuner i Sverige.

När frågan om det är lätt eller svårt att driva ett företag i den egna kommunen ställdes första gången 2003 var det nära 33 procent i länet som tyckte att det var *mycket lätt - ganska lätt* att driva företag i den egna kommunen. Det kan jämföras med resultatet från årets undersökning där svarsalternativet har fått 32%, en svag minskning med 1 procentenhet.

Under 2003, var det 28 % som tyckte att det verkar *mycket svårare - litet svårare* att driva företag i den egna kommunen jämfört andra kommuner i Sverige. Jämfört med årets utfall där samma svarsalternativ fick 23%. En minskning således.

Det bästa företagarklimatet verkar Örnsköldsvik och Sundsvall ha enligt svaren på dessa frågor. (Diagram nr 14 – Diagram nr 19).

Grundläggande värderingar

Vi kan med stor glädje konstatera att det entreprenöriella klimatet i länet har ökat. När vi jämför värdena från 1997, 1999, 2001 och 2003 med de värden vi fått för 2005 finner vi att de kulturella förutsättningarna för entreprenörskap stadigt har förbättrats.

EntreprenörsVärdeIndex (de för entreprenörskap gynnsamma värderingarna)

De kulturella förutsättningarna för entreprenörskap i länet har förbättrats sedan 1997. Det kan vara på sin plats att beskriva hur indexet är konstruerat. Det är ett summerat index för ett antal påståenden, som har ett bevisat samband med entreprenörskap.

Det är 26-45 åringarna som visar på de högsta värdena i denna variabel och så är också fallet för företagarna som grupp medan de som saknar arbete har de lägsta värdena. 2005 är kvinnorna, för första gången sedan 1997, mer entreprenöriella än vad männen är.

De kulturella förutsättningarna för entreprenörskap är bäst i Örnsköldsvik och Sundsvall. I undersökningen 1997 var det i Sundsvall som de bästa förutsättningarna för entreprenörskap fanns.

Den bästa utvecklingen bland länets kommuner har varit i Örnsköldsvik och Sollefteå tätt följt av Timrå. Det är i dessa tre kommuner som vi i denna undersökning finner en något bättre utveckling av de kulturella förutsättningarna för entreprenörskap än genomsnittet för länet. (Diagram nr 20)

Slutsatser och reflektioner

Bakgrundsvariabler

Utifrån att de bakgrundsvariabler, som vi har undersökt för svarspersonerna i denna utvärdering, i stort sett är desamma som för befolkningen i länet, anser vi att de specifika frågeställningar som berör attityder till företagande och uppfattning om småföretagens roll, likväl som företagarpotentialen, går att generalisera till att gälla för länet som helhet.

Företagarpotential och nyföretagande

Det har visat sig att 5 procent av svarspersonerna (exklusive de som redan är företagare) år 2005 tror att de är företagare inom en treårsperiod vilket kan jämföras med 4 procent 1997. Vi finner också att ungdomar mellan 18-25 år är den grupp som uppvisar den största potentiella ökningstakten i förhållande till 1997. Stora satsningar har också gjorts i länet för att stimulera ungdomars företagsamhet. Vi har under de två senaste åren haft en kraftig ökning av nyföretagandet i länet och jämfört med andra län placerat oss i topp. Trenden under 2005 är att vi kommer att ligga minst på den nivå som vi uppnådde 2004.

Om de fritt fick välja

Av svarspersonerna har 40% svarat att de gärna skulle försörja sig som företagare om de fritt fick välja. Det är en ökning sedan 2001 och Västernorrland ligger därmed på nivån för EU-genomsnittet. Vi har också tolkat resultatet som att attityder till entreprenörskap är bra i Västernorrland. Här reflekterar vi över att det inte räcker med positiva attityder för att nyföretagandet skall öka, det behövs andra saker också för att människor skall vilja och våga ta steget till att försörja sig som företagare. Vi kan också se att det finns en bra potential och vilja bland länets kvinnor att försörja sig som företagare.

Studier visar genomgående att många skulle vilja vara företagare, men av olika skäl hindras, samt att egna företagare trivs mycket bättre med sitt arbete. Många kvinnor arbetar inom den offentliga sektorn där möjligheten att utveckla egna idéer och möjligheterna till eget företagande fortfarande är begränsade. Denna målgrupp har ofta ett delvis annat synsätt och andra värderingar till att driva företag och när de väljer att starta i andra företagsformer med hänsyn till relationer mellan kompanjoner, bör de få det stöd och den hjälp de behöver för att komma igång med eget företag.

Entreprenörsandan

Entreprenörsandan i länet har, under de år som nyföretagarprogrammet bedrivits, utvecklats i en positiv riktning. De kulturella förutsättningarna för entreprenörskap har förbättrats på ett märkbart sätt.

Skolans roll

Det finns idag en tydlig ambition att involvera skolan i den lokala och regionala näringslivsutvecklingen. Den svårighet som finns i detta arbete ligger i det sektorsuppdelade tänkandet såväl lokalt som regionalt och även på nationell nivå. Vidare finns det ett antal projekt lokalt och regionalt, vars syfte är att utveckla entreprenörskap och stimulera företagande för olika grupper i samhället, som invandrare, kvinnor, landsbygdsbefolkning, ungdomar etc.

Samarbete

Att överbygga, designa samt driva igenom arbetsmetoder och –modeller, som handlar om att stimulera entreprenörskap i ett vidare perspektiv samt få en samsyn och samarbete mellan projektägare lokalt och regionalt blir de kommande årens uppgift. Det handlar också om att bygga starka strukturer såväl lokalt som regionalt.

Samhällets resurser och vad behövs

Fortfarande är det så att det mesta och de flesta av samhällets resurser för att stimulera entreprenörskap och nyföretagande är riktade till de som saknar arbete. Denna grupp utgör enbart en liten del av den företagarpotential som vi har funnit i undersökningen.

Vi har visat att det finns en stor potential bland de som arbetar och studerar, totalt närmare 30%. De som idag har ett yrkesarbete sitter inne med mycket kunskap och erfarenhet och många av dem skulle kunna tänka sig att bli egna företagare men de har inte tidigare i tillräcklig omfattning kunnat komma ifråga att få den hjälp de behöver för att ta steget från fast anställning till eget företagande. Detta är en stor målgrupp inför framtiden och det är en målgrupp som med sin erfarenhet troligen kommer att lyckas mycket väl och bli de långvariga företag som så väl behövs i kommunerna. Det är därför ytterst värdefullt att kommunerna fortsätter att arbeta med att försöka nå även denna grupp.

Det handlar om att göra aktiviteter som information, utbildning och rådgivning lättillgängliga även för dessa entreprenörsämnen. Det handlar om att utveckla arbetsmetoder och –verktyg så att vi får en ännu större flexibilitet av utbudet.

I arbetet med att ta hand om, stimulera och stödja de personer som har en vilja att försörja sig av egen kraft, är det viktigt att tänka på att tillgång till nära förebilder har ett starkt samband med företagarambitioner. De rådgivare och andra som arbetar med att stimulera och hjälpa de som funderar på att försörja sig som företagare, bör lägga än mer kraft åt att hjälpa dessa människor att komma till insikt om de har de nödvändiga förutsättningarna samt hjälpa dem med att ställa frågorna: Hur ser nätverket ut? Finns förebilderna? Finns branschkunskandet? Ställer familjen upp? etc. Att skapa kreativa mötesplatser för att befrämja nätverk och synliggöra företagare på ett positivt sätt kan också vara ett sätt att underlätta och förbättra för dessa personer liksom erbjuda möjlighet att få gå som lärling hos en företagare för att dela vardagen. Vi kan utläsa av resultatet att en del grupper behöver hjälp med att utveckla sina professionella nätverk.

Entreprenörskultur

Graden av entreprenörskultur i en region utgår från de personliga egenskaper som människor har samt samhällets inställning till företagande. Attityden till företagande och företagare måste grundläggas redan hos barnen och nära förebilder är drivande för utvecklingen av företagsamhet. Med tanke på att de flesta barn och ungdomar inte möter företagande i hemmiljö, av den anledning att Västernorrland är en gammal industriregion, är det särskilt viktigt, i vårt län, att skolan i sin undervisning uppmärksammar företagandet som en av möjligheterna till framtida försörjning.

Det handlar också om att på olika sätt tydliggöra även för vuxna de möjligheter som ligger i företagande som ett självklart alternativ till anställning. Det är dags att börja odla en entreprenörskultur.

På grund av entreprenörskapets övergripande natur krävs ett samordnat synsätt och en samordnad politik för en fullödig utveckling. Den bör omfatta faktorer inom alla relevanta politikområden, så att de kan verka på ett ömsesidigt förstärkande sätt. Det handlar om att omprioritera resurser så att den traditionella småföretagspolitiken kompletteras med en entreprenörskapspolitik.

Det handlar om att komplettera småföretagspolitik med entreprenörskapspolitik:

- Från att försöka lösa problem i befintliga företag till att skapa fler möjligheter för individer att bli entreprenörer
- Skapa rätt miljö (utbildning, tillgång till resurser/stöd, avregleringar)
- Fokusera på specifika målgrupper
- Att utveckla ett horisontellt/tvärsektoriellt synsätt på alla nivåer

Ungefär 40 % av alla småföretagare i Sverige är över 50 år och ca 20 % är över 55 år. I genomsnitt överlåter företagaren sitt företag vid 60 år. Situationen i Västernorrland överstämmer med den för riket. Sammantaget innebär det att antalet företag som skall överlåtas kommer att öka under de närmaste åren. Trenden har redan börjat visa sig och dessutom skall man ofta planera en överlåtelse under en längre tid. En del av dessa företagare kan vara intresserade av att ta sig an en lärling som på sikt kan ta över/köpa företaget och driva det vidare

"Min känsla revolterar mot den sakernas ordning som dömer de ojämförligt flesta att stanna i växten och kväva sina bästa stämningars längtan". (Hjalmar Branting)

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar
En undersökning under 2005

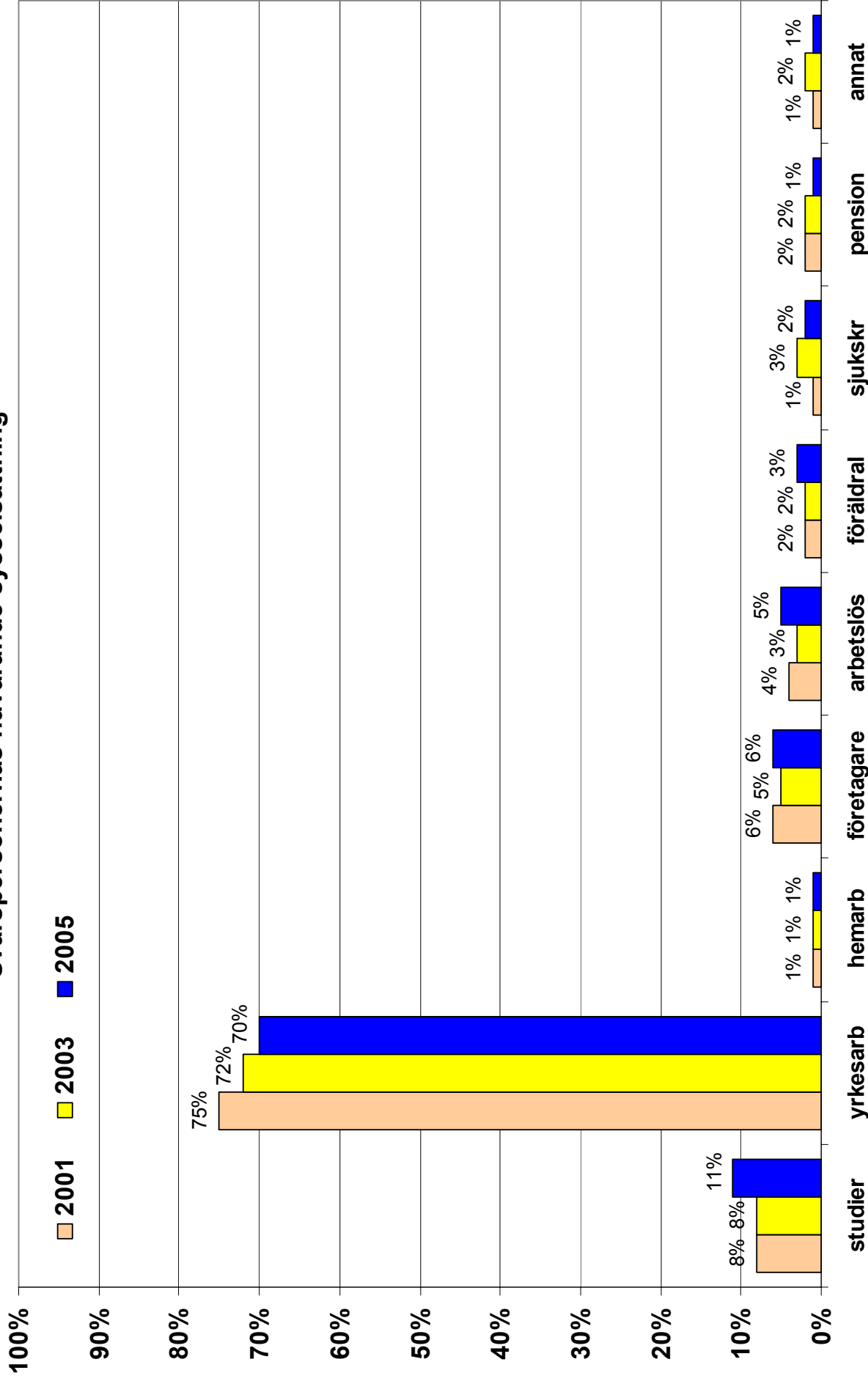
DIAGRAM 1-20

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 1

Svarspersonernas nuvarande sysselsättning

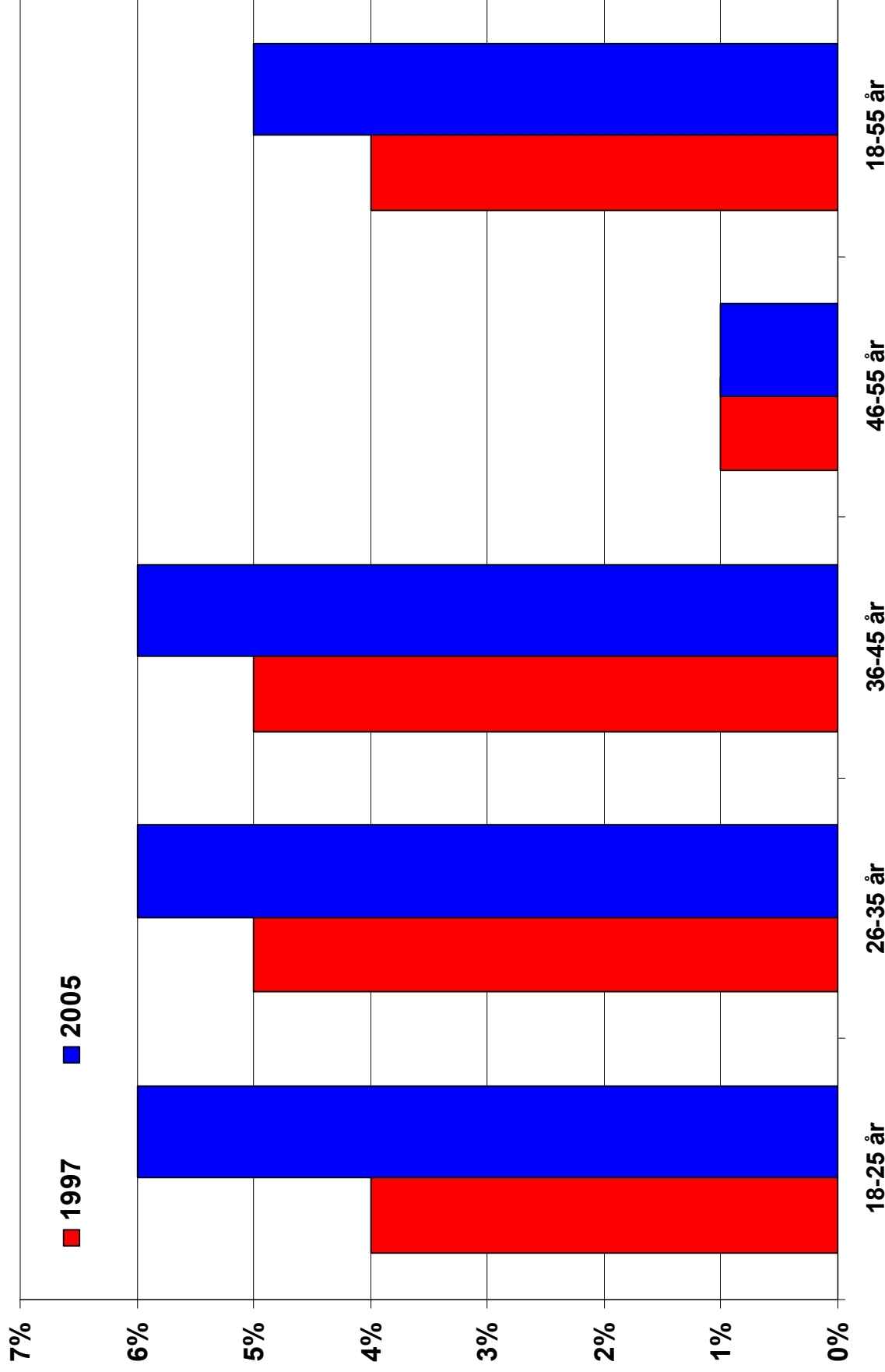

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 2

Potentialen nya företagare, dvs procentandelen som tror att de är företagare om tre år, jämfört med vad de gör idag. De som är företagare idag, är exkluderade.

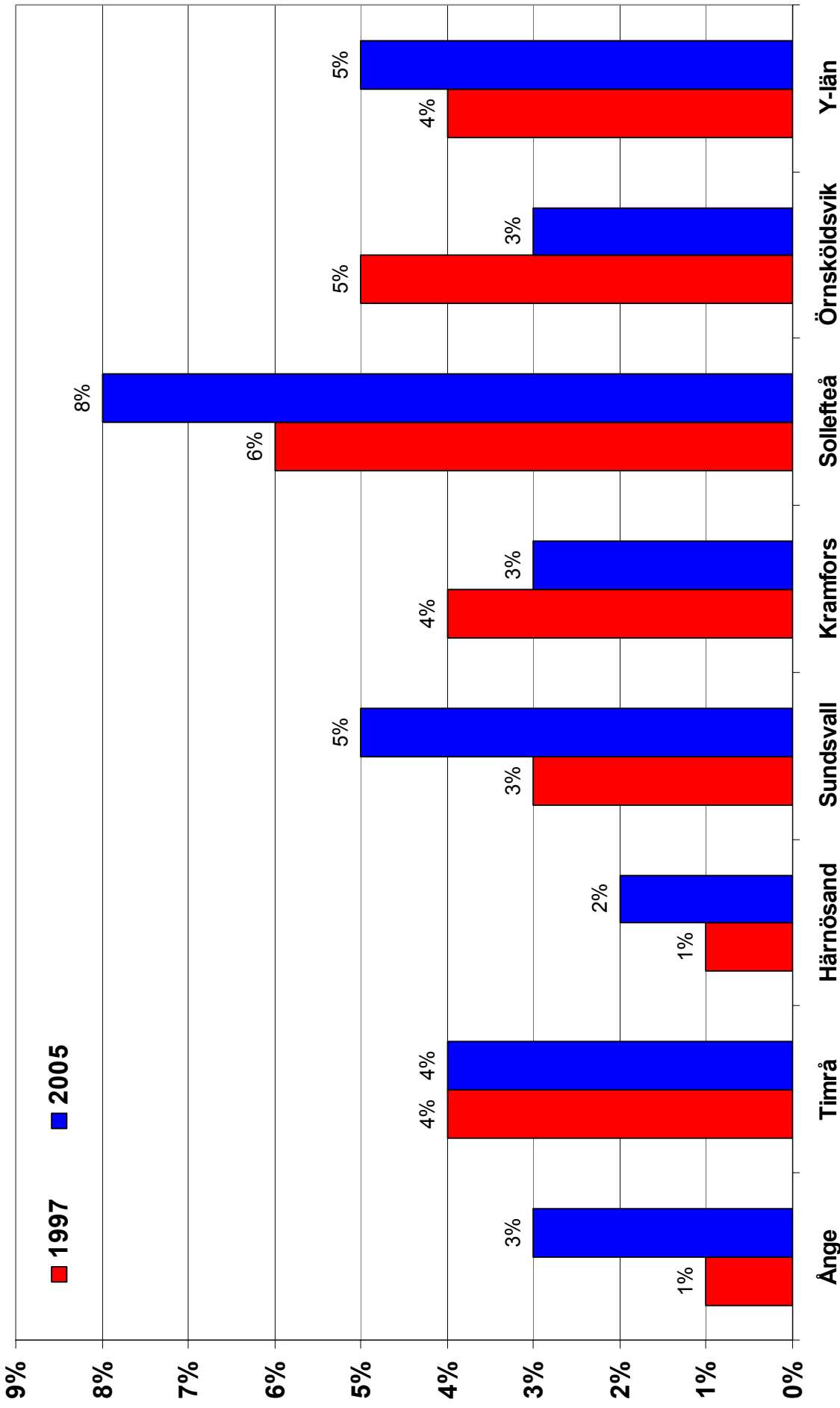

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 3

Potentialen nya företagare, dvs procentandelen som tror att de är företagare om tre år, jämfört med vad de gör idag. De som är företagare idag, är exkluderade

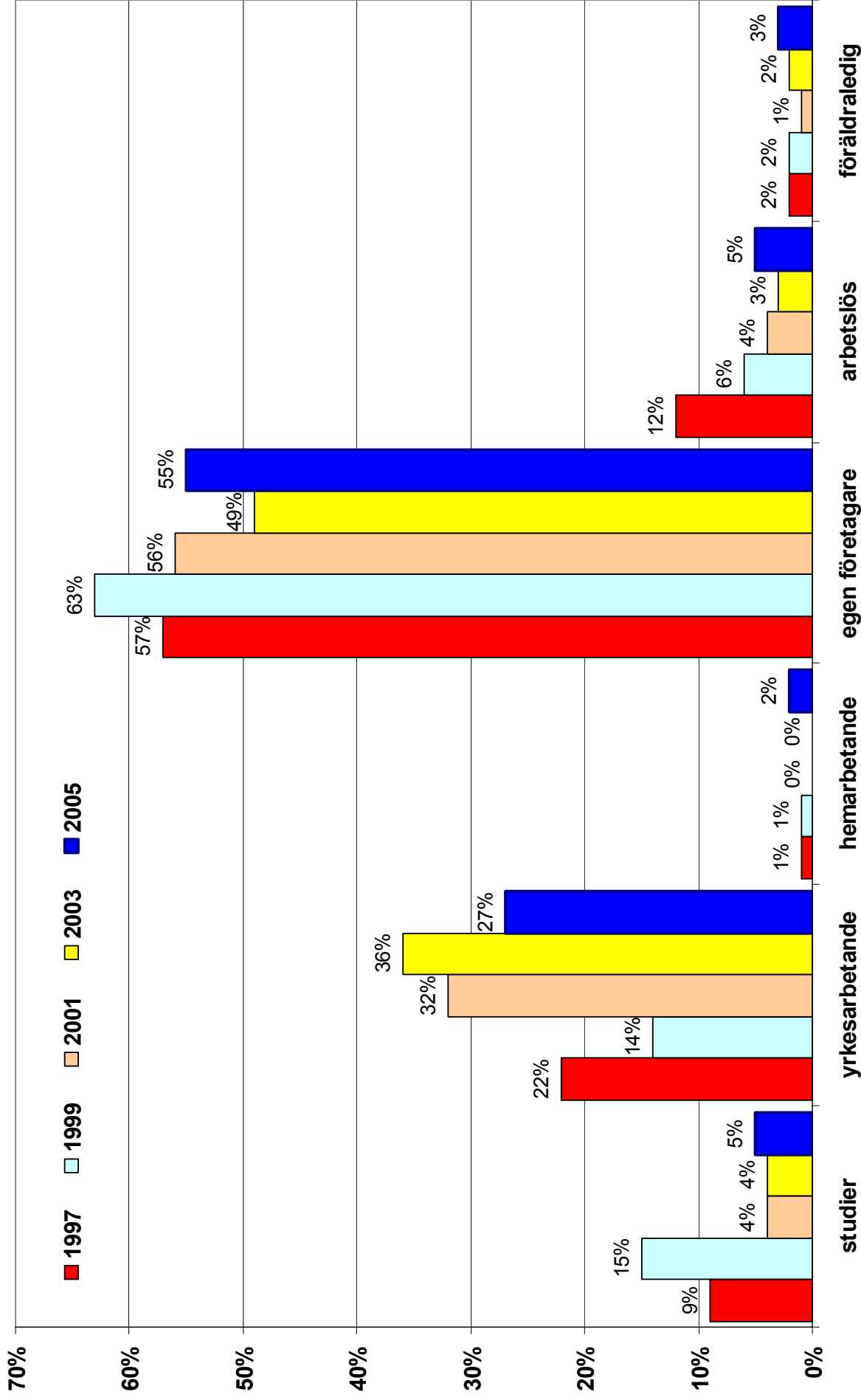

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 4

Nuvarande sysselsättning i gruppen som tror att de är företagare om tre år

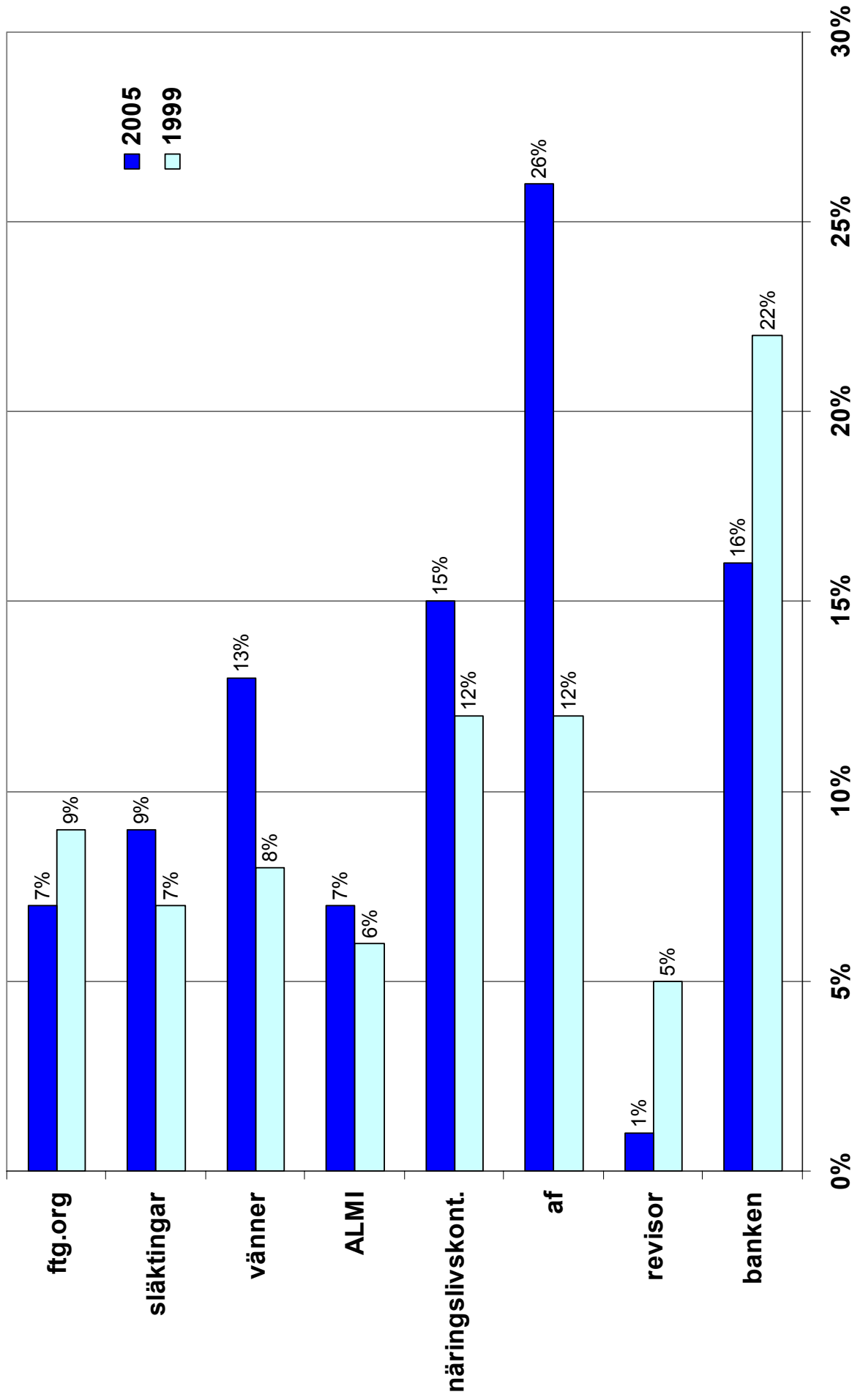

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 5

Förstahandsval när de söker hjälp vid start av företag

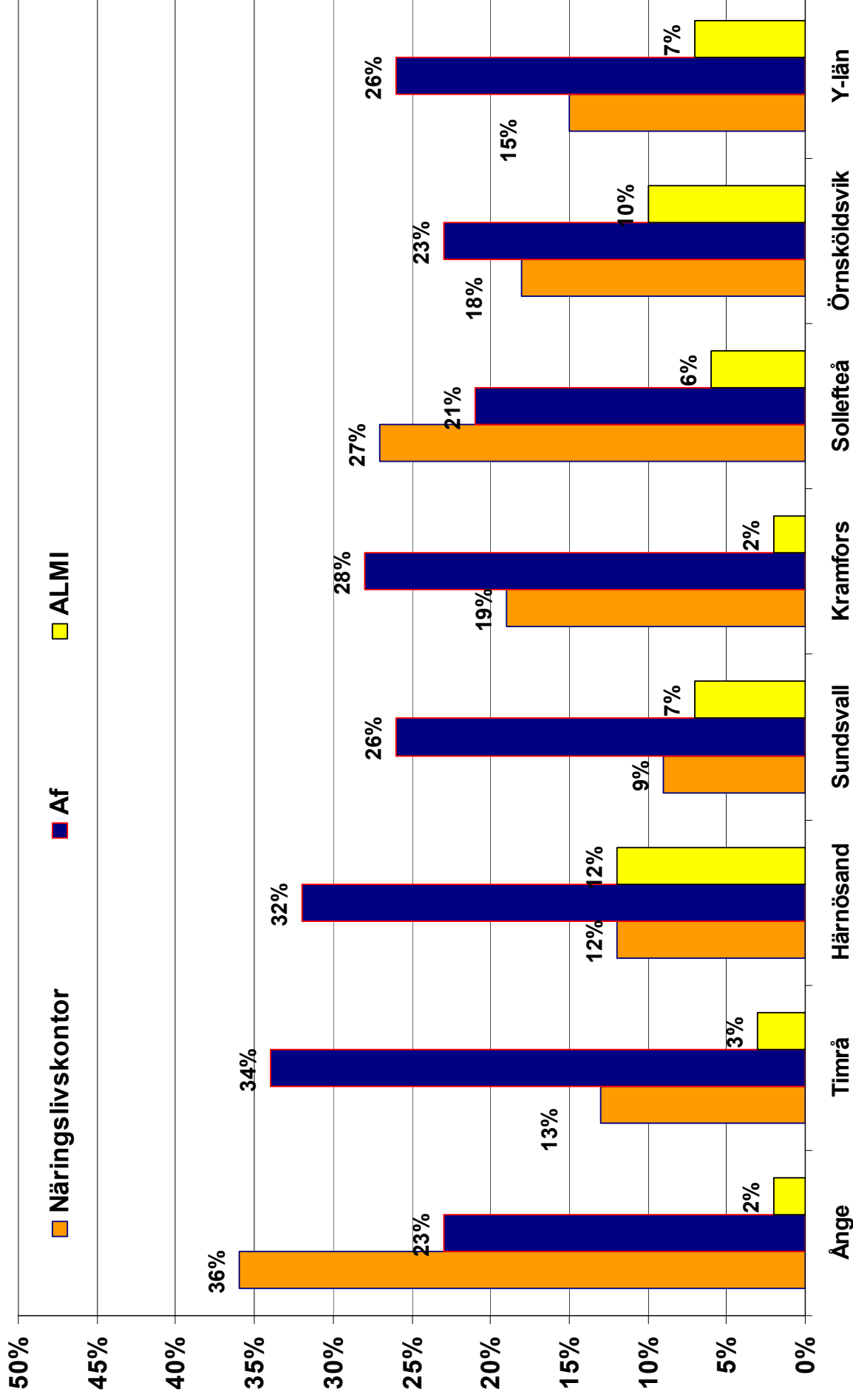

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 6

Tar hjälp från det offentliga
Förstahandsval 2005

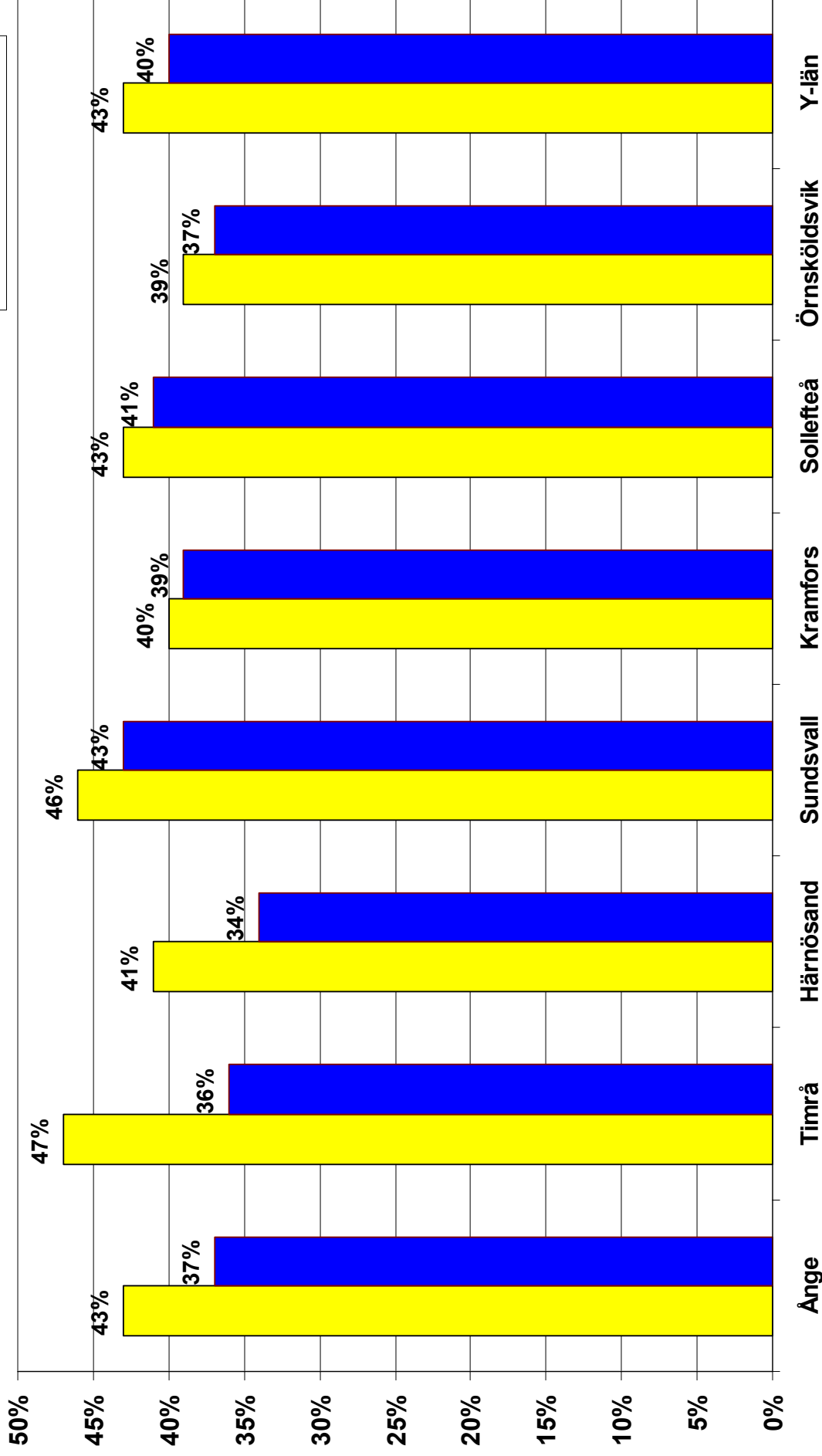
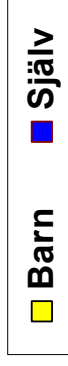
ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 7

Andelen som skulle vilja försörja sig som företagare och andelen som gärna ser barnen göra det

2005

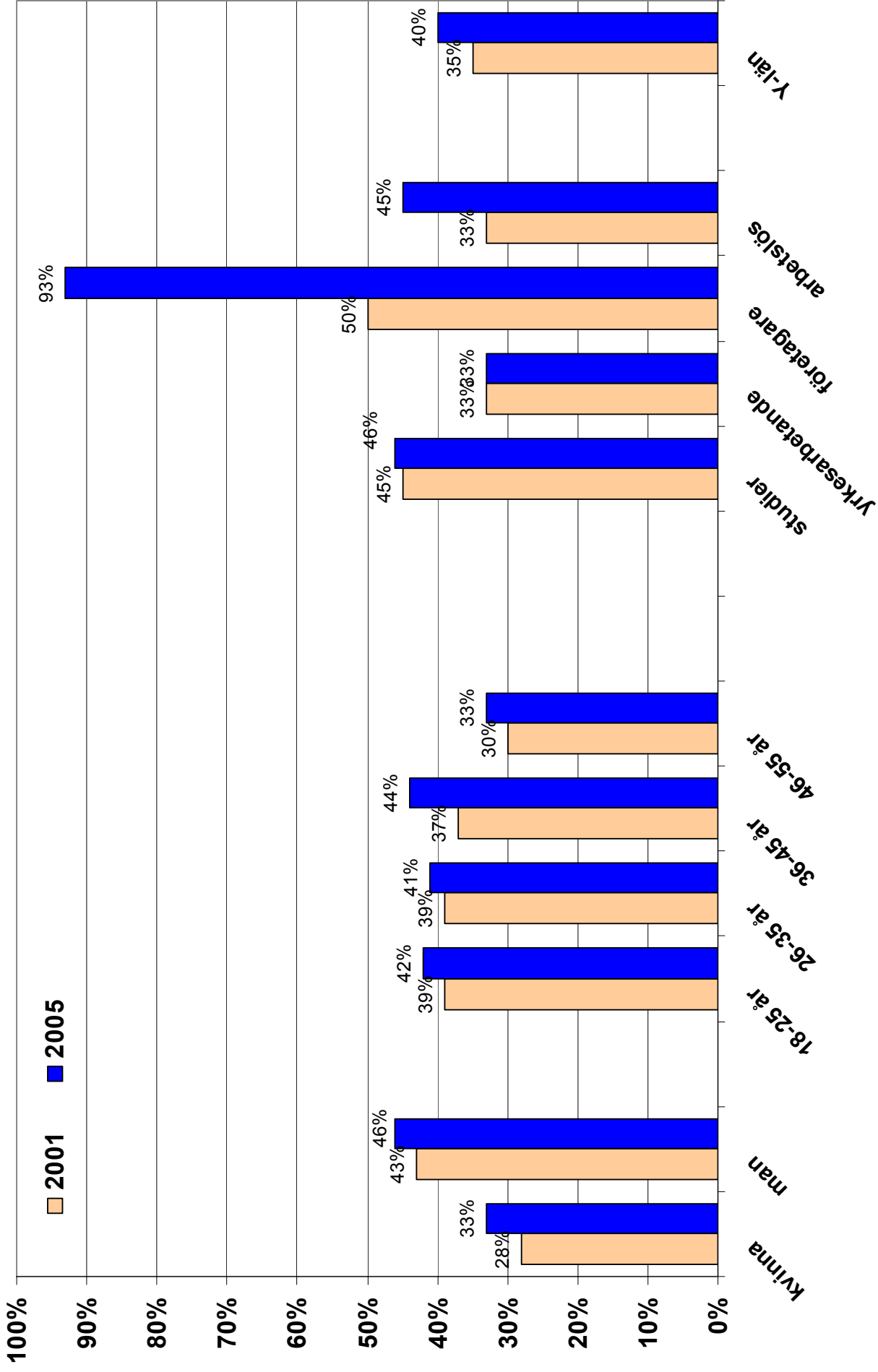

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 8

Skulle vilja försörja sig som företagare om de fritt fick välja

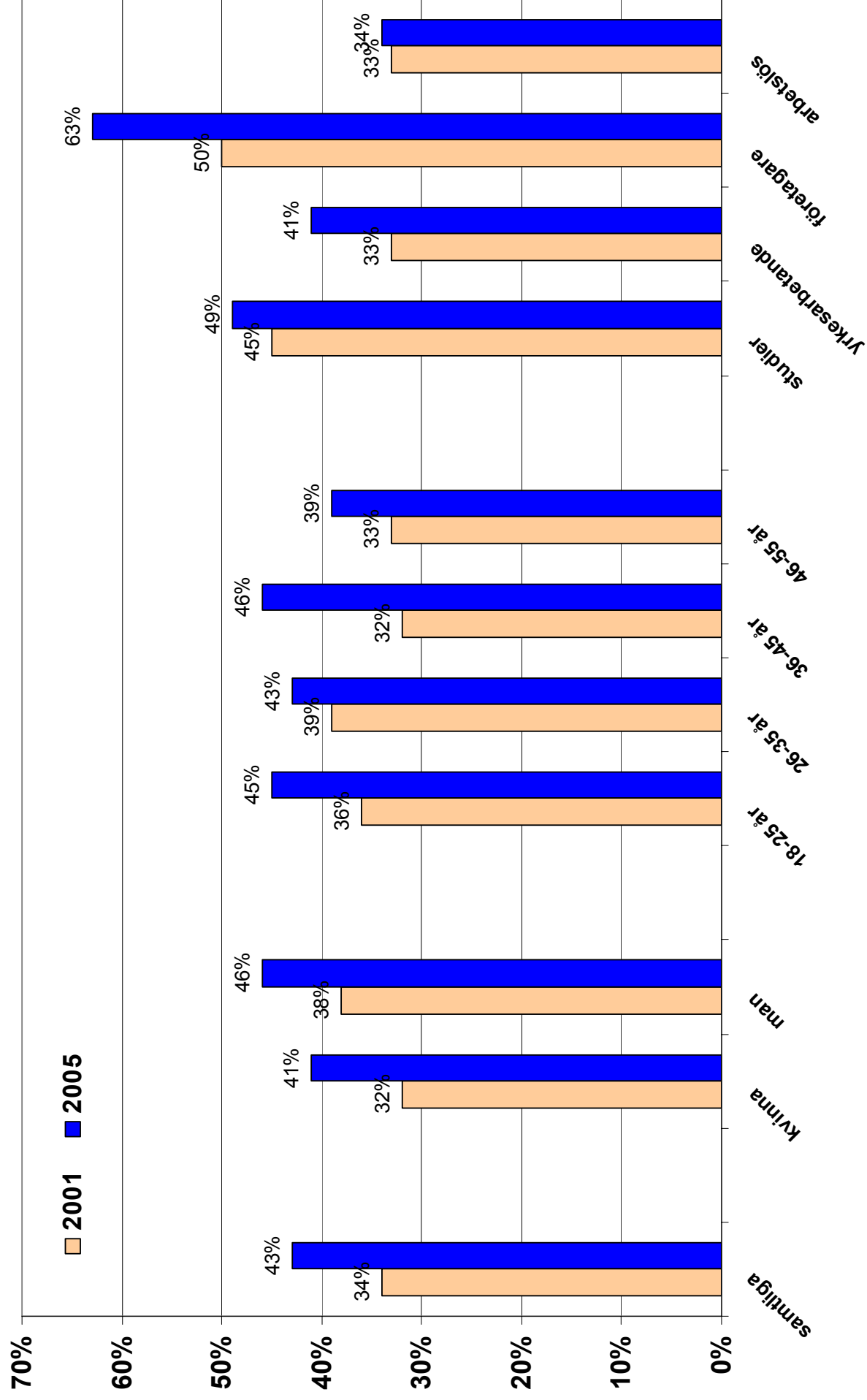

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 9

Vill gärna att barnen försörjer som företagare

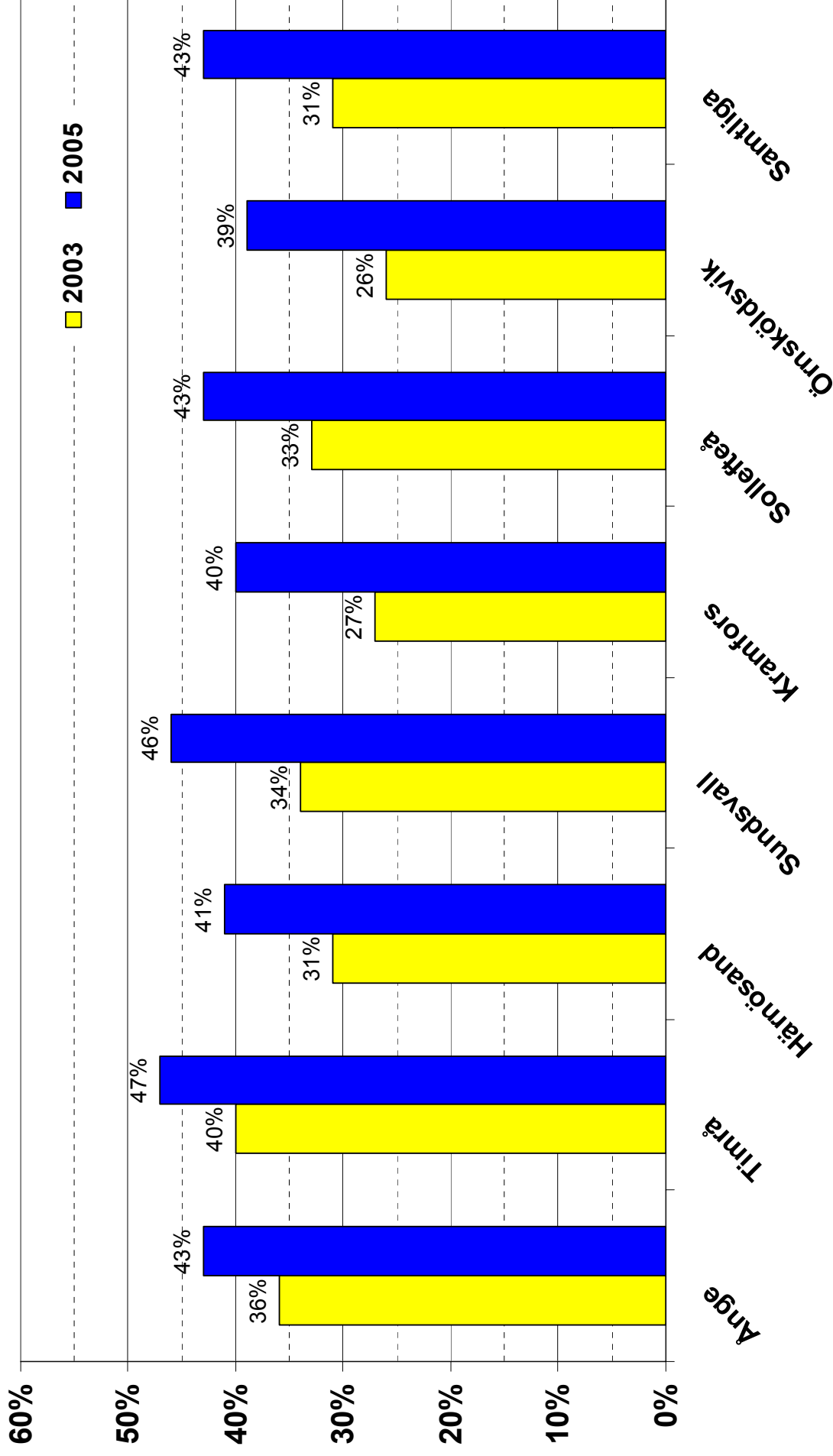

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 10

Ser gärna att barnen försörjer sig som företagare

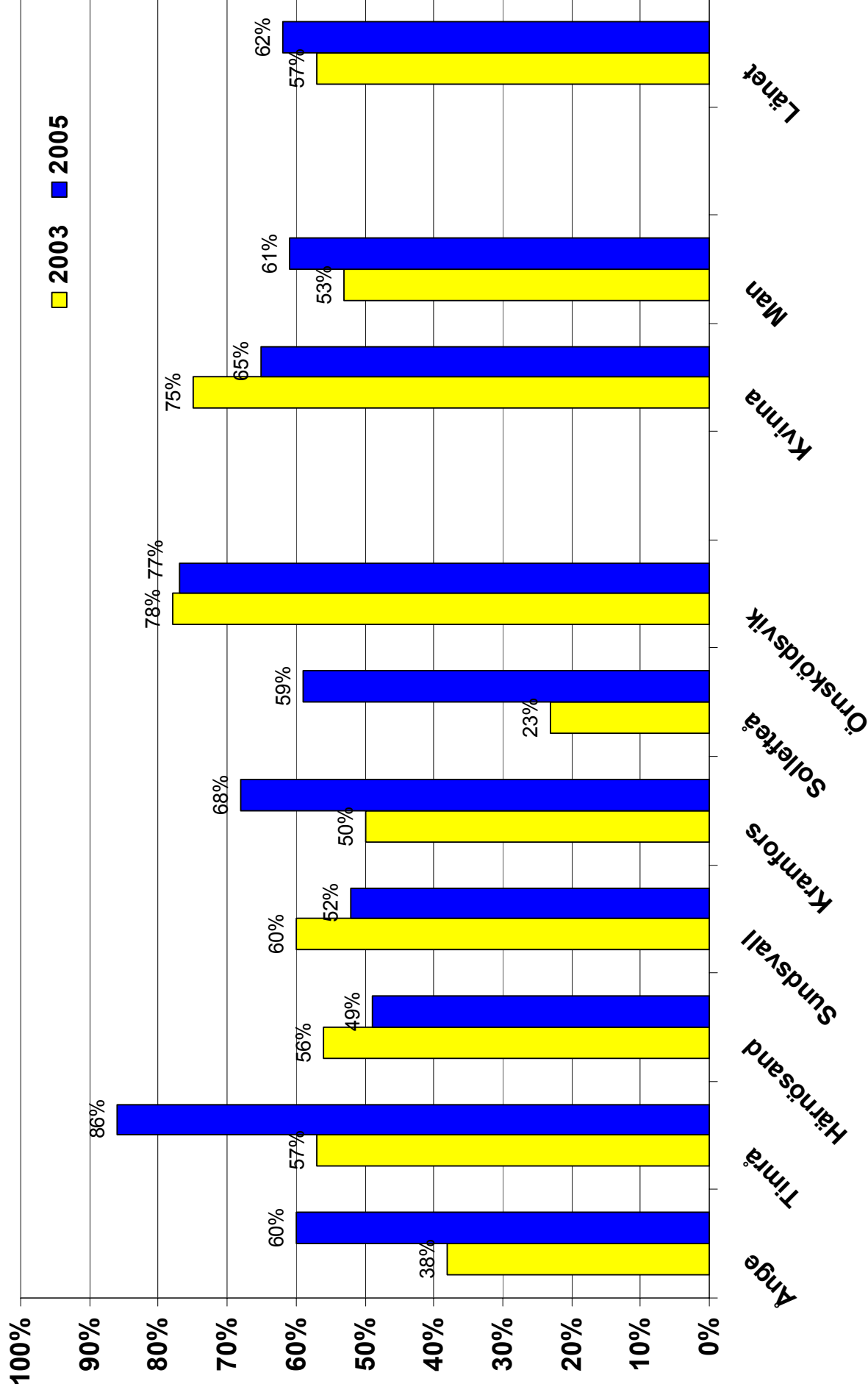

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 11

Vill att företaget skall växa

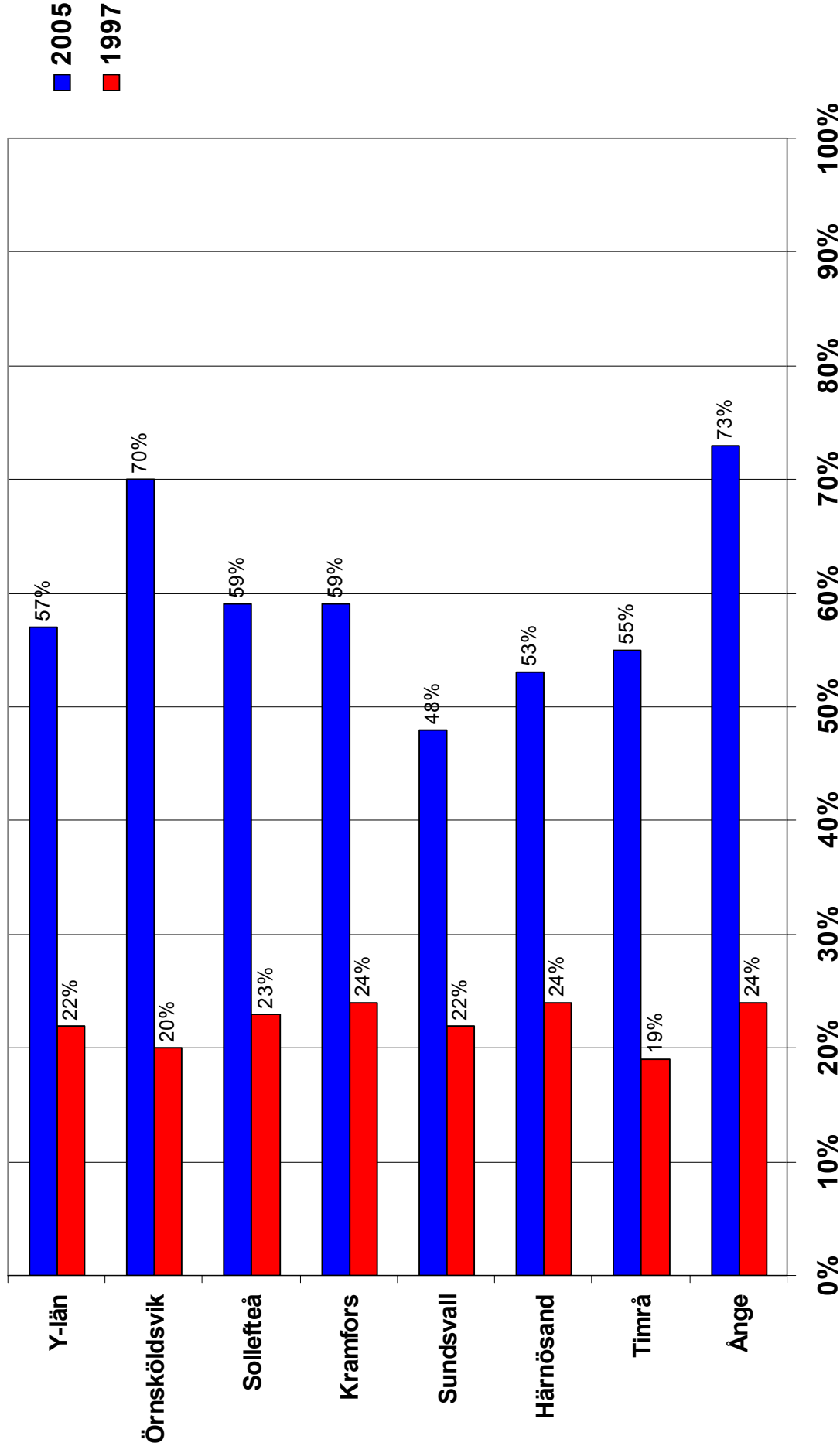

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 12

Andelen som känner till projekt som hjälper de som vill starta företag
förändring 1997 - 2005

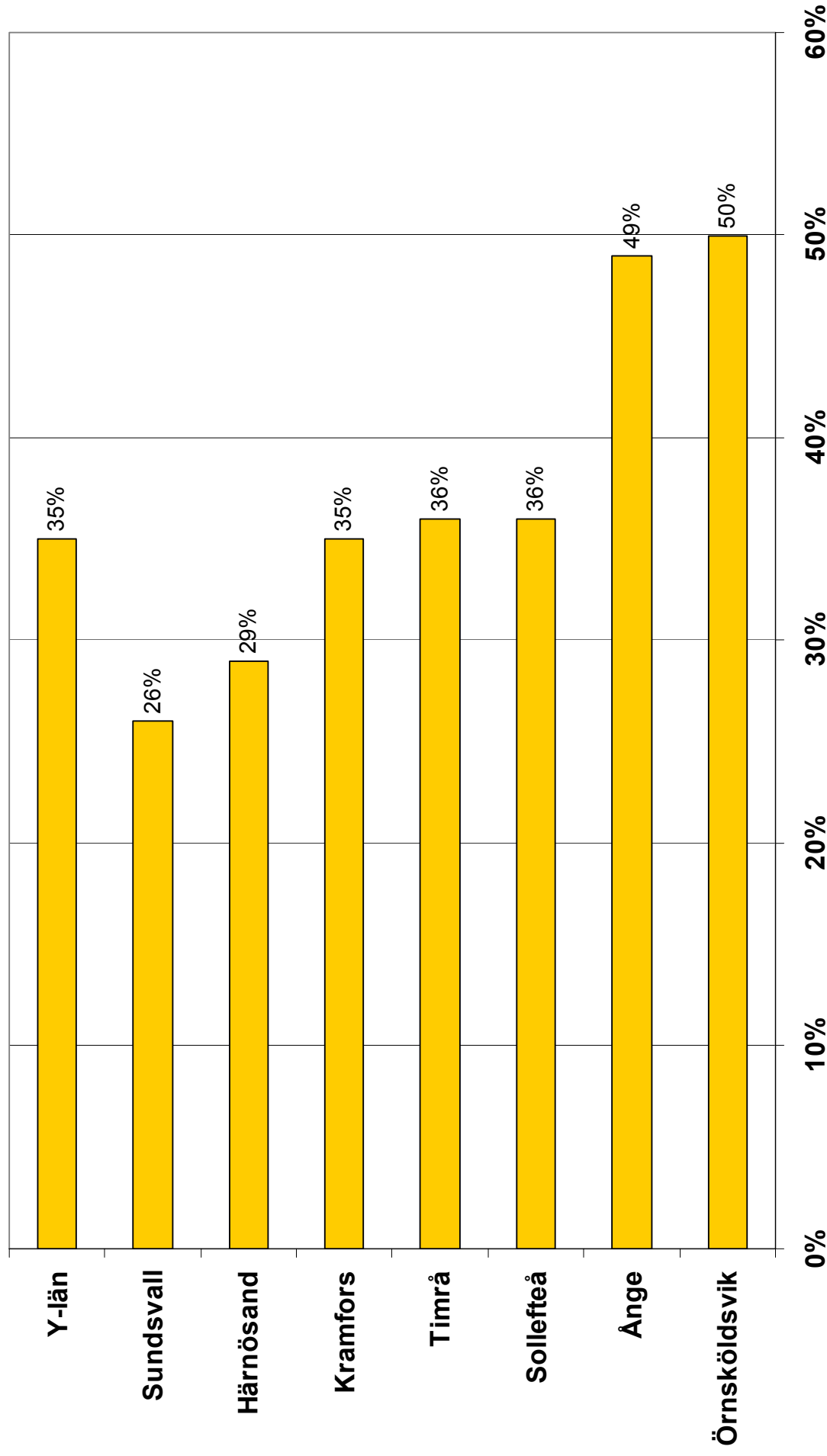

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 13

Förändring/ökning i procentenheter mellan åren 1997 och 2005, Kännedom om projekt för att hjälpa de som vill starta företag

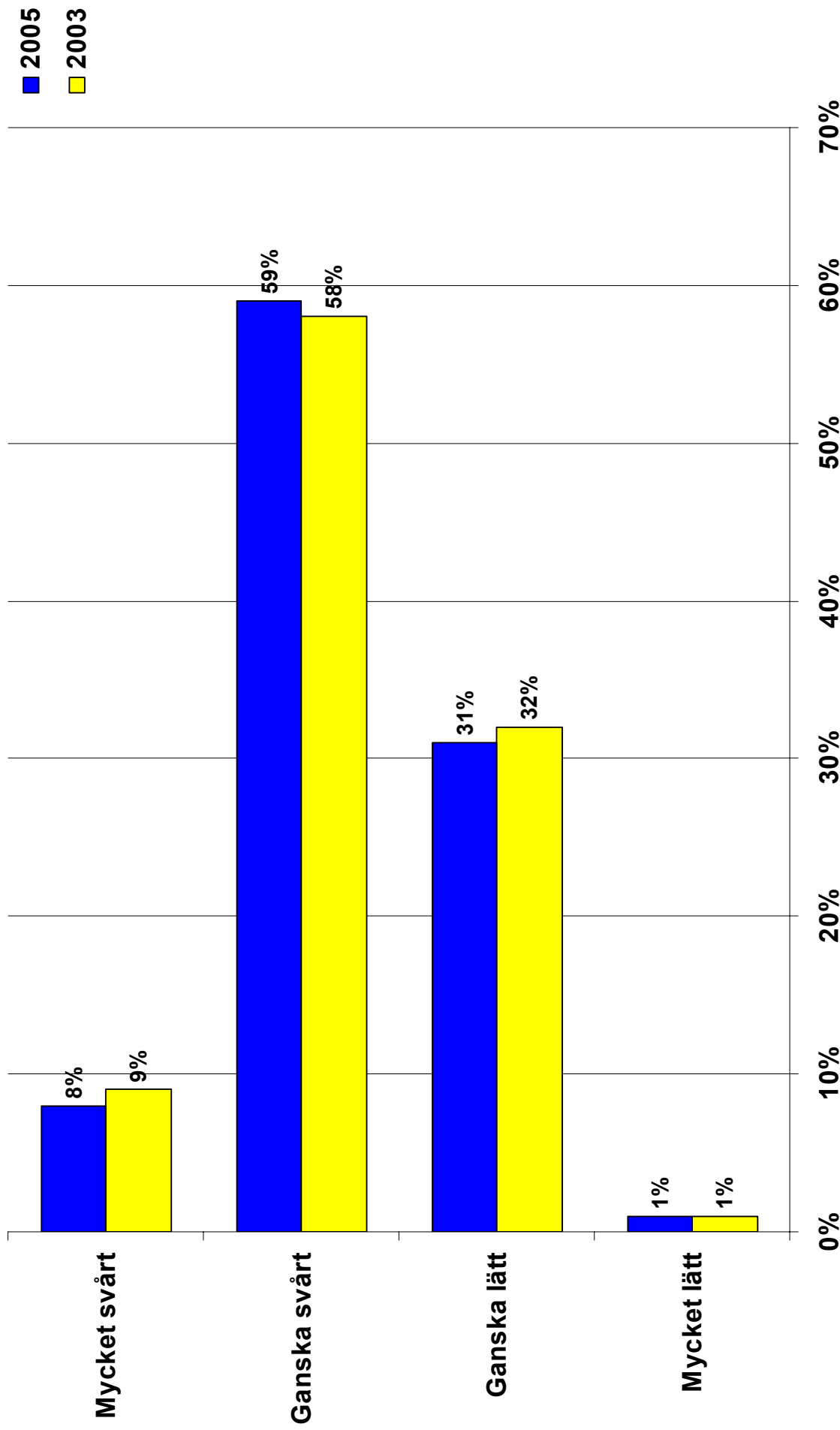

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 14

Uppfattning om hur det är att driva och sköta ett företag i den egna kommunen

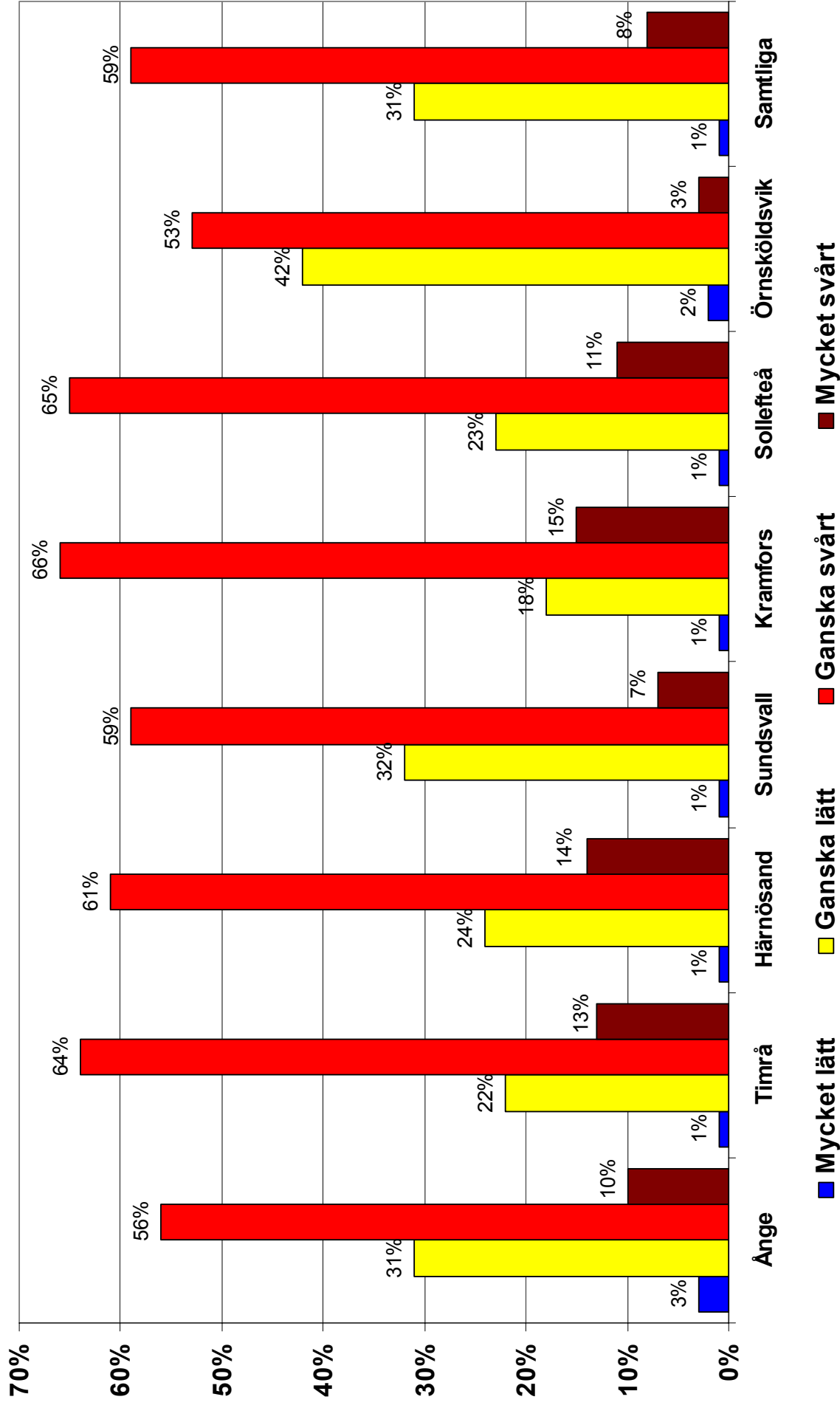

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 15

Uppfattning om hur det är att driva företag i egna kommunen 2005

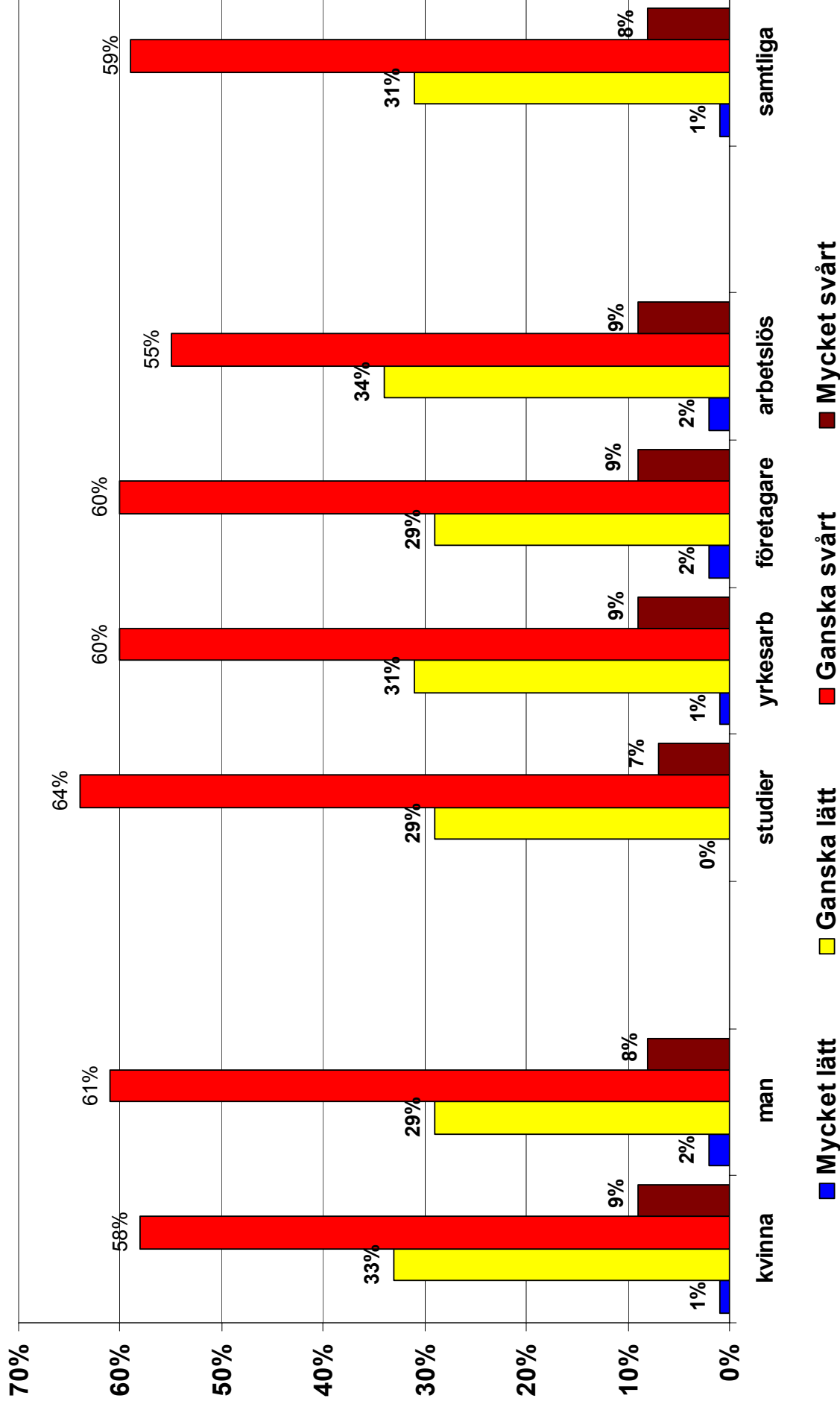

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 16

Uppfattning om hur det är att driva företag i egna kommunen 2005

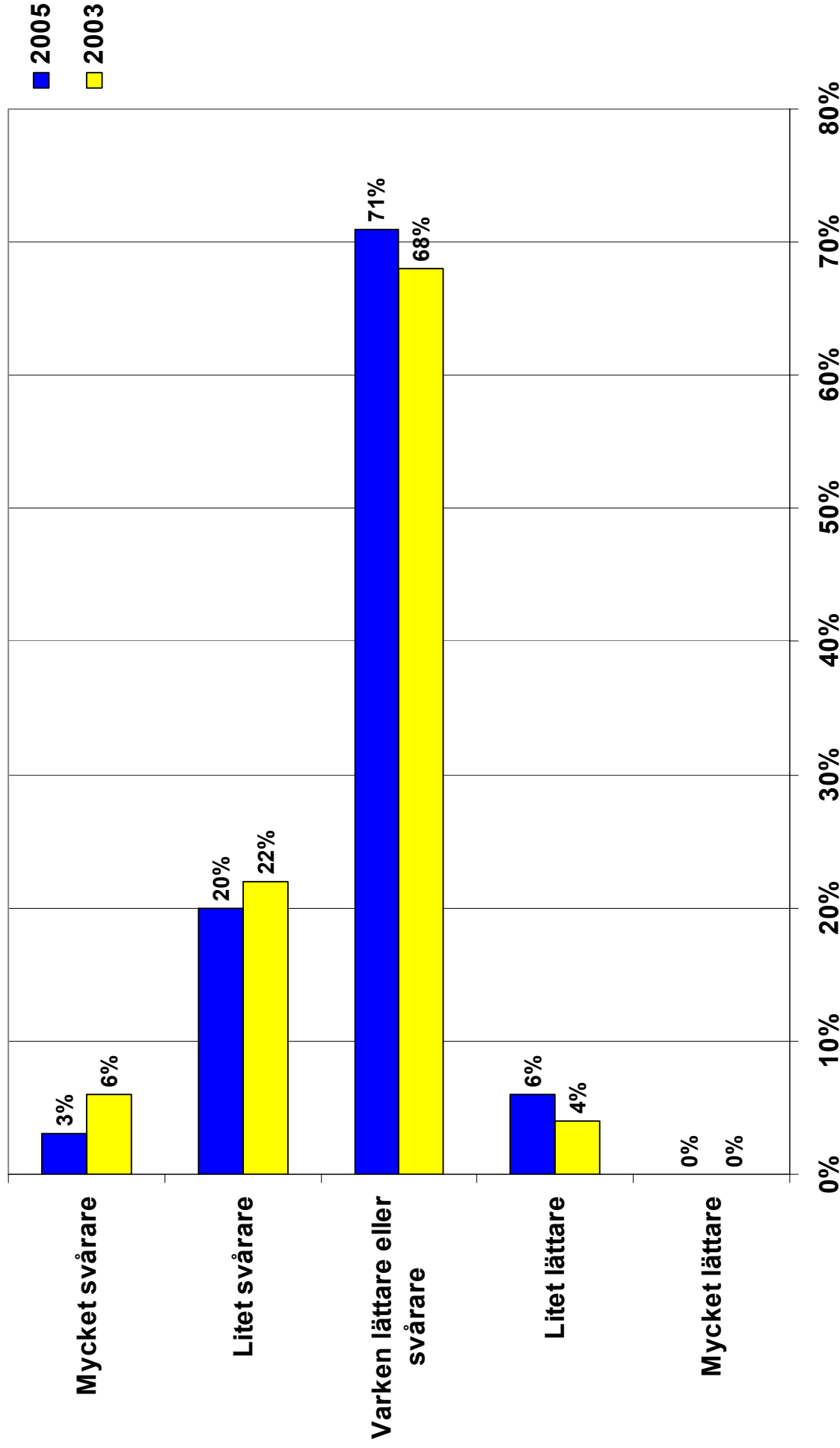

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 17

Uppfattning om hur det är att driva företag i den egna kommunen jämfört med andra kommuner

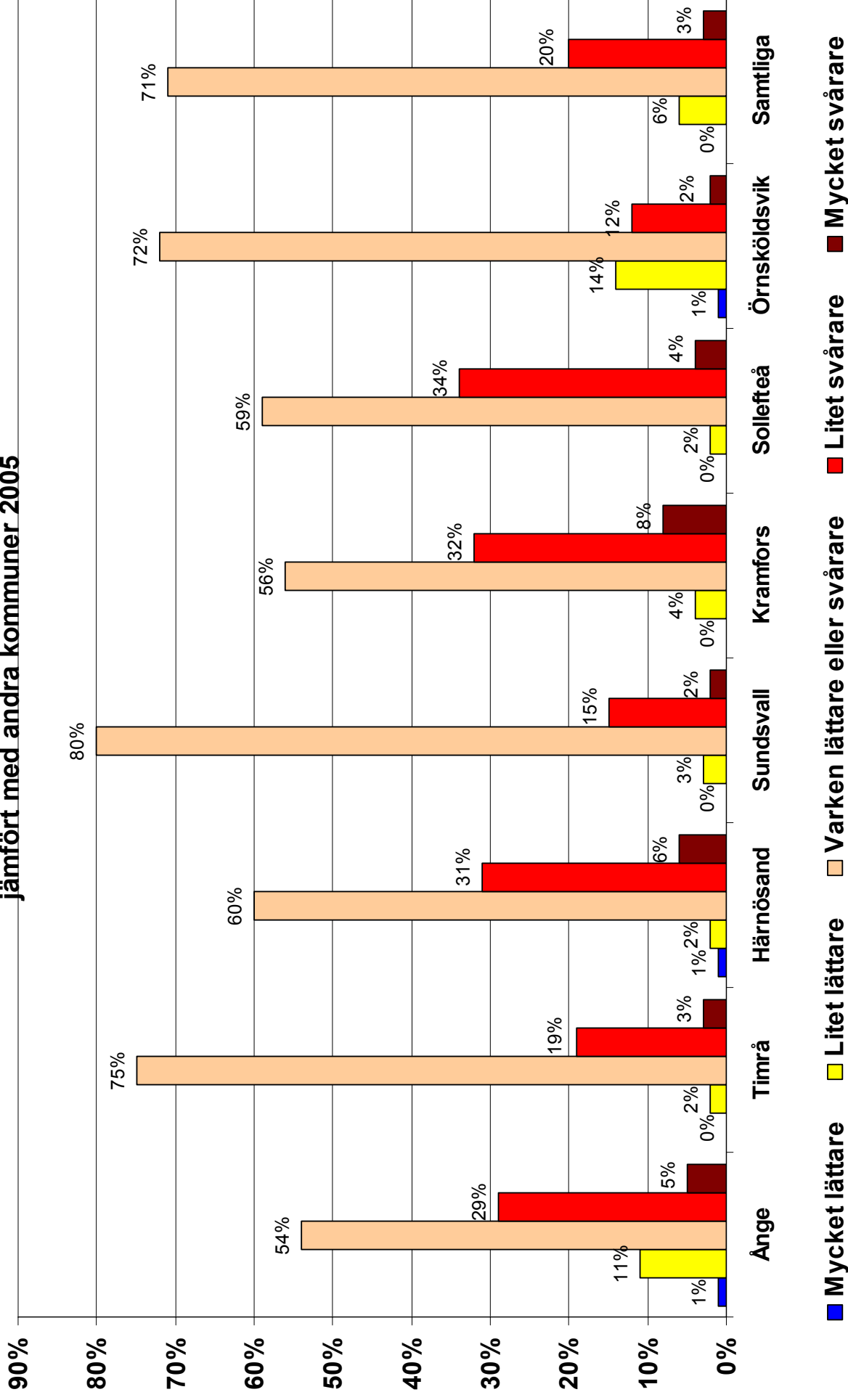

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 18

Uppfattning om hur det är att driva företag i den egna kommunen jämfört med andra kommuner 2005

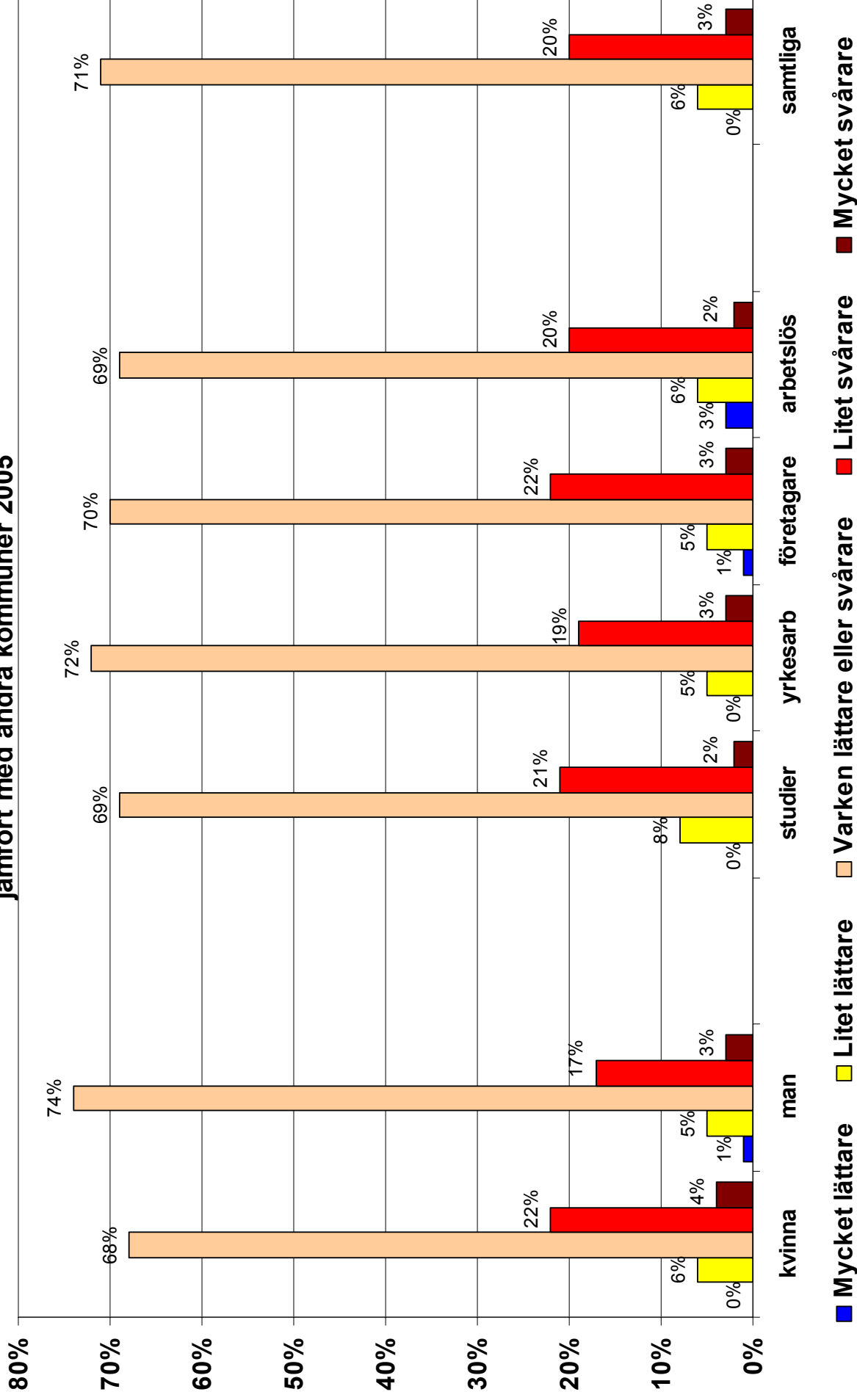

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 19

Uppfattning om hur det är att driva företag i den egna kommunen jämfört med andra kommuner 2005

ENTREPRENÖRSANDAN I VÄSTERNORRLANDS LÄN

Om attityder och värderingar

Diagram nr 20

Förändring åren 1997-2005 avseende EntreprenörsVärdeIndex (EVI)

dvs de kulturella förutsättningarna för entreprenörskap

